

**TÜRKÇE KONUŞAN 2.5-9 YAŞ ARALIĞINDAKİ KEKEME
ÇOCUKLARIN KULLANDIKLARI İSİMLER, SIFATLAR,
ZARFLAR, EDATLAR, BAĞLAÇLAR VE ZAMİRLERDEKİ
TAKILMALARININ BİÇİM VE CÜMLEDEKİ KONUM
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Melike VATAN

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKÇE KONUŞAN 2.5-9 YAŞ ARALIĞINDAKİ KEKEME
ÇOCUKLARIN KULLANDIKLARI İSİMLER, SIFATLAR,
ZARFLAR, EDATLAR, BAĞLAÇLAR VE ZAMİRLERDEKİ
TAKILMALARININ BİÇİM VE CÜMLEDEKİ KONUM
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Melike VATAN

Yüksek Lisans Tezi

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Dil ve Konuşma Terapistliği Ana Bilim Dalı

Eskişehir, Eylül 2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Melike VATAN'ın Türkçe Konuşan 2.5-9 Yaş Aralığındaki Kekeme Çocukların Kullandıkları İsimler, Sıfatlar, Zarflar, Edatlar, Bağlaçlar Ve Zamirlerdeki Takımlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından İncelenmesi başlıklı Dil ve Konuşma Terapistliği Ana Bilim Dalındaki, Yüksek Lisans Tezi 11.09.2009 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı):	Doç. Dr. Pınar EGE Ankara Üniversitesi	
Üye:	Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ Anadolu Üniversitesi	
Üye:	Doç. Dr. İlknur MAVİŞ Anadolu Üniversitesi	

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Yasemin YAZAN

ÖZGEÇMİŞ

Bireysel Bilgiler

Adı Soyadı : Melike VATAN
Doğum Tarihi ve Yeri : 1981, Sakarya
Uyruğu : T.C.
Medeni Durumu : Evli
İletişim Adresleri : Sakarya Mah. Meral Sok. No:25 Adapazarı/Sakarya
0 507 257 23 25
0 543 816 30 96
melikerahmanlar@mynet.com

Eğitim Durumu

1987- 1992 : Büyük Gazi İlkokulu, Sakarya
1992-1995 : Kız Meslek Lisesi Orta Okulu, Sakarya
1995-1999 : Mithat Paşa Süper Lisesi
1999-2003: Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu
2005-2009: Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil ve Konuşma Terapistliği ABD

Yabancı Dil : İngilizce

Mesleki Deneyim

Temmuz 2003-Ağustos 2005: Özel Sakarya Sevgi Bilişsel Engelliler Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Ekim 2005-Haziran 2007 : Özel Can Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Ekim 2007-Haziran 2008 : Özel Sevgi Çiçeği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Temmuz 2009- : Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Bilimsel Etkinlikler

Katılan Kurslar ve Eğitim Programları

“4. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi” Yeditepe Üniversitesi

“Engelli Çocuklarda İletişim ve Dili Geliştirme Stratejileri” 4. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi

“Yutma Bozukluklarında Değerlendirme ve Terapi : Seçme Konular” 4. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi

“PECS” kursu, Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ-İFTAR, Anadolu Üniversitesi

“Problem Davranışlarla Etkili Başetme Yolları (Dealing with Challenging and Escalating Behavior)” ve “ Olumlu Etkili ve Saygılı Okul Ortamları Yaratma (Creating a Positive, Effective, and Respectful School Environments for All Students)” semineri, Dr. Annemieke GOLLY, Anadolu Üniversitesi

“Ses Hastalıklarına Yaklaşım” kursu, Türk ORL Klinikleri, Ankara Üniversitesi

“Dysphagia Therapy” workshop, MSc, CCC-SLP Mindy Granberry, Anadolu Üniversitesi

“Speech & Language Delay and Intervention” workshop, Prof. Jean BROWN, Prof. Cathy BACON, Anadolu Üniversitesi

“Ses Bozuklukları ve Terapisi” kursu, Prof. Dr. Melda KUNDUK, Anadolu Üniversitesi

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca ilgi ve desteğini gördüğüm, mesleki deneyimleri ile bana yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Pınar EGE'ye; yüksek lisans eğitimim boyunca güven ve desteklerini her zaman hissettiğim, deneyimlerinden faydalandığım hocalarım Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ'a ve Doç. Dr. İlknur MAVİŞ'e çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın her aşamasında yanımda olan, destek ve güven veren canım eşim Özcan VATAN'a; tez çalışmam sürecinde dünyaya gelip bir yaşına yaklaşan en büyük mutluluk kaynağım canım oğlum Egehan VATAN'a; bu günlere beni getiren, her zaman yanımda olup beni destekleyen ve tez süresince oğlum ile yakından ilgilenen annem, babam ve kardeşlerime; yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez çalışmamda öneri ve desteği ile her zaman yanımda olan arkadaşım Aslı ALTINSOY'a teşekkür ederim.

TÜRKÇE KONUŞAN 2.5-9 YAŞ ARALIĞINDAKİ KEKEME ÇOCUKLARIN KULLANDIKLARI İSİMLER, SIFATLAR, ZARFLAR, EDATLAR, BAĞLAÇLAR VE ZAMİRLERDEKİ TAKILMALARININ BİÇİM VE CÜMLEDEKİ KONUM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmada Türkçe konuşan 2.5-9 yaş aralığındaki kekeme çocukların kullandıkları isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmaları temel ve yan cümlede bulunmalarına göre kökte ve ekte takılma durumları incelenmiştir. Araştırma betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma için Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne ve Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne kekemelik şikayeti ile başvuran ve değerlendirmeye alınan 2.5- 9 yaş aralığında 15 çocuğun konuşma örneklemi doğal sohbet ortamında ve/veya bir etkinliğin kullanılarak oluşturulduğu ortamda ses veya video kaydına alınmış, daha sonra bu kayıtlar incelenip ve çözümlenmiştir. Çözümlemede sözcükler cümledeki görevi açısından isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirler şeklinde sınıflanmış ve takılmaların sözcüğün neresinde olduğu, hangi tip cümlede bulunduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın sonucunda sözcük türleri arasında en fazla takılmanın isimlerde olduğu bulunmuştur. Temel ve yan cümlelere bakıldığında en fazla takılma temel cümlelerdedir ve sözcüklerin kök kısmında bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kekemelik, sözcük türleri, cümle tipi, morfolojik yapı

**AN ANALYSIS OF THE DYSFLUENCIES OF TURKISH SPEAKING 2.5-9
YEAR-OLD STUTTERING CHILDREN ON NOUNS, ADJECTIVES,
ADVERBS, PRONOUNS, PREPOSITIONS AND CONJUNCTIONS IN
TERMS OF WORD MORPHOLOGY AND POSITION IN THE SENTENCE**

ABSTRACT

This study examines the dysfluencies of 2.5-9 year- old Turkish stutters on nouns, adjectives, adverbs, pronouns, prepositions, conjunctions and pronouns. Audio and video recordings of naturalistic speech samples were obtained from 15 children and disfluencies on nouns, adjectives, pronouns, prepositions, conjunctions and pronouns were examined according to whether they were in the main or subordinate clause, and also whether they were on the root or suffix. Children were randomly chosen from among the applicants to the Anadolu University Language and Speech Disorders Education and Research Center and Ankara University Special Education, Research Center.

The results indicated that among the word types studied, stuttering occurred mostly on nouns. Children also stuttered more in main clauses as opposed to the subordinate clauses, and more on roots than suffixes.

Key words: Stuttering, word types, sentence type, the morphological structure

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZGEÇMİŞ	i
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ ve AMAÇ	1
Amaç	2
Önem	4
KAYNAK BİLGİSİ	5
Kekemelik Nedir?	5
<i>Kekemelik ve normal akıcısızlık arasındaki farklar</i>	8
Kekemelik Hakkında Bazı Gerçekler	9
<i>Ensidans, prevalans ve cinsiyet</i>	10
<i>Kekemeliğin etiyolojisine ilişkin teoriler</i>	10
KEKEMELİK VE DİL	13
Dillerin İncelenmesi ve Türkçenin Özellikleri	17
<i>Türkçenin özellikleri</i>	18
GEREÇLER ve YÖNTEMLER	19
Araştırmanın Modeli	19
Çalışma Grubu	19
Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	22
Gözlem İçi ve Gözlemciler Arası Güvenilirlik	25
BULGULAR ve TARTIŞMA	26
Bulgular	26
Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı İsimlerdeki Takılma	26
Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı	
Ve Ağırlıklı Ortalamalar	

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Sıfatlardaki Takılma Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı Ve Ağırlıklı Ortalamalar	28
Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zarflardaki Takılma Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı Ve Ağırlıklı Ortalamalar	30
Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zamirlerdeki Takılma Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı Ve Ağırlıklı Ortalamaları	32
Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Bağlaçlardaki Takılma Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı Ve Ağırlıklı Ortalamaları	34
Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Edatlardaki Takılma Oranlarının Biçim Ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı Ve Ağırlıklı Ortalamaları	36
Tartışma	38
SONUÇ VE ÖNERİLER	41
Sonuç	41
İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	41
Uygulamaya Yönelik Öneriler	41
KAYNAKLAR	42

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE NO ve ADI	SAYFA
Çizelge 1. Çalışma Grubunun Özellikleri	17
Çizelge 2. Kullandıkları İsim, Sıfat, Zarf, Edat, Bağlaç ve Zamirlerin Cümledeki Konumlarına İlişkin Sayı ve Yüzdelik Değerleri	18
Çizelge 3. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı İsimlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	24
Çizelge 4. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Sıfatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	26
Çizelge 5. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zarflardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	28
Çizelge 6. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zamirlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	30
Çizelge 7. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Bağlaçlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	32
Çizelge 8. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Edatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları	34

KISALTMALAR DİZİNİ

tm_is	: temel cümlede bulunan isim sayısı
tm_is_yüz	: temel cümlede bulunan isim yüzdesi
yan_is	: yan cümlede bulunan isim sayısı
yan_is_yüz	: yan cümlede bulunan isim yüzdesi
tm_sf	: temel cümlede bulunan sıfat sayısı
tm_sf_yüz	: temel cümlede bulunan sıfat yüzdesi
yan_sf	: yan cümlede bulunan sıfat sayısı
yan_sf_yüz	: yan cümlede bulunan sıfat yüzdesi
tm_zf	: temel cümlede bulunan zarf sayısı
tm_zf_yüz	: temel cümlede bulunan zarf yüzdesi
yan_zf	: yan cümlede bulunan zarf sayısı
yan_zf_yüz	: yan cümlede bulunan zarf yüzdesi
tm_zm	: temel cümlede bulunan zamir sayısı
tm_zm_yüz	: temel cümlede bulunan zamir yüzdesi
yan_zm	: yan cümlede bulunan zamir sayısı
yan_zm_yüz	: yan cümlede bulunan zamir yüzdesi
tm_bğ	: temel cümlede bulunan bağlaç sayısı
tm_bğ_yüz	: temel cümlede bulunan bağlaç yüzdesi
yan_bğ	: yan cümlede bulunan bağlaç sayısı
yan_bğ_yüz	: yan cümlede bulunan bağlaç yüzdesi
tm_ed	: temel cümlede bulunan edat sayısı
tm_ed_yüz	: temel cümlede bulunan edat yüzdesi
yan_ed	: yan cümlede bulunan edat sayısı
yan_ed_yüz	: yan cümlede bulunan edat yüzdesi
is_tak	: isimlerde takılma sayısı
is_tak_yüz	: isimlerde takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_is	: isimlerin toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_is_tak	: temel cümlede isimlerde takılma sayısı
tm_is_tak_yüz	: temel cümlede isimlerde takılma yüzdesi

tm_is_kök_tak	: temel cümlede isimlerde kökte takılma sayısı
tm_is_kök_tak_yüz	: temel cümlede isimlerde kökte takılma yüzdesi
tm_is_ek_tak	: temel cümlede isimlerde ekte takılma sayısı
tm_is_ek_tak_yüz	: temel cümlede isimlerde ekte takılma yüzdesi
yan_is_tak	: yan cümlede isimlerde takılma sayısı
yan_is_tak_yüz	: yan cümlede isimlerde takılma yüzdesi
yan_is_kök_tak	: yan cümlede isimlerde kökte takılma sayısı
yan_is_kök_tak_yüz	: yan cümlede isimlerde kökte takılma yüzdesi
yan_is_ek_tak	: yan cümlede isimlerde ekte takılma sayısı
yan_is_ek_tak_yüz	: yan cümlede isimlerde ekte takılma yüzdesi
sf_tak	: sıfatlarda takılma sayısı
sf_tak_yüz	: sıfatlarda takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_sf	: sıfatlarda toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_sf_tak	: temel cümlede sıfatlarda takılma sayısı
tm_sf_tak_yüz	: temel cümlede sıfatlarda takılma yüzdesi
tm_sf_kök_tak	: temel cümlede sıfatlarda kökte takılma sayısı
tm_sf_kök_tak_yüz	: temel cümlede sıfatlarda kökte takılma yüzdesi
tm_sf_ek_tak	: temel cümlede sıfatlarda ekte takılma sayısı
tm_sf_ek_tak_yüz	: temel cümlede sıfatlarda ekte takılma yüzdesi
yan_sf_tak	: yan cümlede sıfatlarda takılma sayısı
yan_sf_tak_yüz	: yan cümlede sıfatlarda takılma yüzdesi
yan_sf_kök_tak	: yan cümlede sıfatlarda kökte takılma sayısı
yan_sf_kök_tak_yüz	: yan cümlede sıfatlarda kökte takılma yüzdesi
yan_sf_ek_tak	: yan cümlede sıfatlarda ekte takılma sayısı
yan_sf_ek_tak_yüz	: yan cümlede sıfatlarda ekte takılma yüzdesi
zf_tak	: zarflarda takılma sayısı
zf_tak_yüz	: zarflarda takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_zf	: zarflarda toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_zf_tak	: temel cümlede zarflarda takılma sayısı
tm_zf_tak_yüz	: temel cümlede zarflarda takılma yüzdesi
tm_zf_kök_tak	: temel cümlede zarflarda kökte takılma sayısı

tm_zf_kök_tak_yüz	: temel cümlede zarflarda kökte takılma yüzdesi
tm_zf_ek_tak	: temel cümlede zarflarda ekte takılma sayısı
tm_zf_ek_tak_yüz	: temel cümlede zarflarda ekte takılma yüzdesi
yan_zf_tak	: yan cümlede zarflarda takılma sayısı
yan_zf_tak_yüz	: yan cümlede zarflarda takılma yüzdesi
yan_zf_kök_tak	: yan cümlede zarflarda kökte takılma sayısı
yan_zf_kök_tak_yüz	: yan cümlede zarflarda kökte takılma yüzdesi
yan_zf_ek_tak	: yan cümlede zarflarda ekte takılma sayısı
yan_zf_ek_tak_yüz	: yan cümlede zarflarda ekte takılma yüzdesi
zm_tak	: zamirlerde takılma sayısı
zm_tak_yüz	: zamirlerde zarflarda takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_zm	: zamirlerde toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_zm_tak	: temel cümlede zamirlerde takılma sayısı
tm_zm_tak_yüz	: temel cümlede zamirlerde takılma yüzdesi
tm_zm_kök_tak	: temel cümlede zamirlerde kökte takılma sayısı
tm_zm_kök_tak_yüz	: temel cümlede zamirlerde kökte takılma yüzdesi
tm_zm_ek_tak	: temel cümlede zamirlerde ekte takılma sayısı
tm_zm_ek_tak_yüz	: temel cümlede zamirlerde ekte takılma yüzdesi
yan_zm_tak	: yan cümlede zamirlerde takılma sayısı
yan_zm_tak_yüz	: yan cümlede zamirlerde takılma yüzdesi
yan_zm_kök_tak	: yan cümlede zamirlerde kökte takılma sayısı
yan_zm_kök_tak_yüz	: yan cümlede zamirlerde kökte takılma yüzdesi
yan_zm_ek_tak	: yan cümlede zamirlerde ekte takılma sayısı
yan_zm_ek_tak_yüz	: yan cümlede zamirlerde ekte takılma yüzdesi
bğ_tak	: bağlaçlarda takılma sayısı
bğ_tak_yüz	: bağlaçlarda zarflarda takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_bğ	: bağlaçlarda toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_bğ_tak	: temel cümlede bağlaçlarda takılma sayısı
tm_bğ_tak_yüz	: temel cümlede bağlaçlarda takılma yüzdesi
tm_bğ_kök_tak	: temel cümlede bağlaçlarda kökte takılma sayısı
tm_bğ_kök_tak_yüz	: temel cümlede bağlaçlarda kökte takılma yüzdesi

tm_bğ_ek_tak	: temel cümlede bağlaçlarda ekte takılma sayısı
tm_bğ_ek_tak_yüz	: temel cümlede bağlaçlarda ekte takılma yüzdesi
yan_bğ_tak	: yan cümlede bağlaçlarda takılma sayısı
yan_bğ_tak_yüz	: yan cümlede bağlaçlarda takılma yüzdesi
yan_bğ_kök_tak	: yan cümlede bağlaçlarda kökte takılma sayısı
yan_bğ_kök_tak_yüz	: yan cümlede bağlaçlarda kökte takılma yüzdesi
yan_bğ_ek_tak	: yan cümlede bağlaçlarda ekte takılma sayısı
yan_bğ_ek_tak_yüz	: yan cümlede bağlaçlarda ekte takılma yüzdesi
ed_tak	: edatlarda takılma sayısı
ed_tak_yüz	: edatlarda zarflarda takılma yüzdesi
top_tak_yüz_kaç_ed	: edatlarda toplam takılmalar içerisindeki yüzdelik oranı
tm_ed_tak	: temel cümlede edatlarda takılma sayısı
tm_ed_tak_yüz	: temel cümlede edatlarda takılma yüzdesi
tm_ed_kök_tak	: temel cümlede edatlarda kökte takılma sayısı
tm_ed_kök_tak_yüz	: temel cümlede edatlarda kökte takılma yüzdesi
tm_ed_ek_tak	: temel cümlede edatlarda ekte takılma sayısı
tm_ed_ek_tak_yüz	: temel cümlede edatlarda ekte takılma yüzdesi
yan_ed_tak	: yan cümlede edatlarda takılma sayısı
yan_ed_tak_yüz	: yan cümlede edatlarda takılma yüzdesi
yan_ed_kök_tak	: yan cümlede edatlarda kökte takılma sayısı
yan_ed_kök_tak_yüz	: yan cümlede edatlarda kökte takılma yüzdesi
yan_ed_ek_tak	: yan cümlede edatlarda ekte takılma sayısı
yan_ed_ek_tak_yüz	: yan cümlede edatlarda ekte takılma yüzdesi
OSU	: ortalama sözce uzunluğu
b	:blok
u	:uzatma

GİRİŞ ve AMAÇ

İletişim, hayatın başlangıcından bu yana var olmuş, insanlığın evrimi ile dinamikleşmiş bir süreçtir. Yaşayan bütün canlılar kendilerine özgü bir iletişim biçimi ile ileti alış-verişinde bulunmuştur (Topbaş, 2005). İnsanların iletilerini aktarmada kullandığı yol konuşmadır. Konuşmayı öğrenebilmek her zaman beklendiği kadar kolay olmayabilir. Bazı çocuklar sesleri sözcüklere yüklemede veya sözcükleri başlatmada sorunlar yaşarlar; ses uzatmaları, ses veya hece tekrarlamaları bu sorunların başlıcalarıdır. Bu tür sorunlar konuşmanın akıcılığını bozarak tutulmalara yol açar (Maviş, 2005). Konuşmanın doğal akışını engelleyen bu tutulmalar da kekemelik olarak adlandırılmaktadır.

Kekemeliğin oluşumu üzerine kanıtlanamamış pek çok neden öne sürülmüştür. Genetik özelliği, öğrenilen bir davranış oluşu, psikolojik faktörler veya pek çok nedenin bir araya gelişi, çocuklarda sıklıkla rastlanan bu konuşma güçlüğüne ortaya çıkarabilir (Maviş, 2005). Bu nedenle iletişimde aksamaya yol açan bu bozukluk uzun yıllardan beri araştırılmaktadır. Bu araştırmalar kekemeliğin başlaması, akıcısızlık özellikleri, kekemelerde ikincil davranışlar ve kekemelik tedavisinin etkileri hakkında bilgi vericidir. Ayrıca kekemelerdeki fonolojik özellikler, dil gelişimi, eşlik eden bozukluklar, kekemeliğin fizyolojik ve akustik özelliklerini de içeren araştırmalar yapılmıştır (Yairi ve Ambrose, 1993). Bu araştırmaların bazılarında çocuklara uygulanan dil testleri sonuçlarına bakıldığında, kekeleyen ya da konuşmada yüksek akıcısızlık gösteren çocukların diğerlerine oranla dilsel becerilerinin daha zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ryan, 1992). Çalışmalarda kekemeliğin dil gelişiminin yoğun olduğu 2-5 yaş arası dönemde ortaya çıkma oranının (%75) yüksek olduğu da rapor edilmektedir (Ege, 2007). Bunlar kekemelik ve dil fonksiyonlarının birbiri ile ne denli bağlı olduğunun güçlü bir göstergesidir. Araştırmalarda elde edilen bulguların sonuçları açık değildir ve kekemelik ve dil faktörleri arasındaki ilişki karışıktır (Spencer ve ark., 2005).

Yapılacak ileri araştırmalar kekemelik ve dil bağlantısına ilişkin önemli bilgiler edinilmesi açısından gereklidir. Ülkemizde kekemelik ile ilgili araştırmalar oldukça az sayıdadır. Varolan araştırmaların ise daha çok kekemeliğin psikolojik boyutlarını açıklayan araştırmalar olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışma ile ülkemizdeki alan yazında bu konuda olan gereksinime katkı sağlanacaktır.

Amaç

Çalışmanın amacı Türkçe konuşan 2.5 – 9 yaş aralığındaki kekeme çocuklarda dilin bazı özellikleri ile kekemeliğin ilişkisini incelemektir. Bu amaçla isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmaların biçim ve cümledeki konumları incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda cevap aranan sorular şunlardır:

1. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları isimlerde takılma oranı nedir?

- a. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları isimlerin köklerinde takılma oranları nedir?
 - b. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları isimlerin eklerinde takılma oranları nedir?
 - c. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları isimlerin köklerinde takılma oranları nedir?
 - d. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları isimlerin eklerinde takılma oranları nedir?
2. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları sıfatlarda takılma oranı nedir?
- a. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları sıfatların köklerinde takılma oranları nedir?
 - b. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları sıfatların eklerinde takılma oranları nedir?
 - c. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları sıfatların köklerinde takılma oranları nedir?
 - d. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları sıfatların eklerinde takılma oranları nedir?
3. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları zamirlerde takılma oranı nedir?
- a. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları zamirlerin köklerinde takılma oranları nedir?
 - b. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları zamirlerin eklerinde takılma oranları nedir?
 - c. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları zamirlerin köklerinde takılma oranları nedir?
 - d. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları zamirlerin eklerinde takılma oranları nedir?
4. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları zarflarda takılma oranı nedir?
- a. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları zarfların köklerinde takılma oranları nedir?
 - b. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları zarfların eklerinde takılma oranları nedir?
 - c. 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları zarfların köklerinde takılma oranları nedir?

- d.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları zarfların eklerinde takılma oranları nedir?
- 5.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları edatlarda takılma oranı nedir?
- a.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları edatların köklerinde takılma oranları nedir?
- b.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları edatların eklerinde takılma oranları nedir?
- c.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları edatların köklerinde takılma oranları nedir?
- d.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları edatların eklerinde takılma oranları nedir?
- 6.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları bağlaçlarda takılma oranı nedir?
- a.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları bağlaçların köklerinde takılma oranları nedir?
- b.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların temel cümlede kullandıkları bağlaçların eklerinde takılma oranları nedir?
- c.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları bağlaçların köklerinde takılma oranları nedir?
- d.** 2.5-9 yaş grubundaki çocukların yan cümlede kullandıkları bağlaçların eklerinde takılma oranları nedir?

Önem

Kekemelik, dünyanın her yerinde, her kültürde ve ırkta görülebilen bir bozukluktur ve meslek, gelir düzeyi ve zeka ayrımı gözetmeksizin her iki cinsten ve her yaşta görülebilmektedir. Kırk asır öncesine kadar Çin, Mısır ve Mezopotamya kültürlerinde görüldüğüne dair kanıtlar bulunmaktadır (Peters and Guitart, 1991). Kekemelik çok yönlü bir olgu olduğu için birçok açıdan ele alınmalıdır (Dworzynski ve ark., 2003). Kekemelik ile ilgili farklı dillerde birçok araştırma vardır. Bu araştırmalarda dillerin yapı özelliklerinin kekemelik üzerinde etkili olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bu amaçla sorunun belirlenmesi için diller arası karşılaştırmalı çalışmalar yapılır ve kekemelik ile ilgili motor yapıya bakılmaksızın dilsel yapılardan mı yoksa dilsel yapılardan bağımsız olarak zor motor çıktılarından mı kaynaklandığını bulunmaya çalışılır.

Farklı dillerde yürütülen çalışmalar bize bazı ipuçları sunmasına rağmen dillerin yapılarındaki farklılık bu bulguların her dile uygulanabilirliğini engellemektedir. Türkçe ile ilgili olarak Alan yazında Akgün'ün (2005) normal akıcılık gösteren çocuklar ile kekeme olan çocukların akıcısızlık özelliklerinin karşılaştırıldığı, Atlas'ın (2007) kekeme çocukların akıcısızlık sıklığı ile akıcısızlık tipleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca Kazanoğlu'nun (2008) kekeme çocukların kullandıkları eylemlerin dilbilimsel yapısıyla akıcısızlık davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışması ile Türkçe konuşan kekeme bireyler dilbilimsel değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Çalışma dilbilimsel değişkenleri sadece kullanılan eylemler açısından değerlendirildiğinden, kullanılan isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirler açısından değerlendirecek olan bu çalışma ile takılmaların biçim ve cümledeki konum açısından Türkçe'nin dilbilimsel yapısının kekemelik davranışını nasıl etkilediğine dair bilgi verici olacaktır. Alan yazına önemli bir katkı sağlayacak olan bu çalışmanın ayrıca kekemelik tedavisinde etkin müdahale yöntemini planlamada ve sürdürmede etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAK BİLGİSİ

Yüzyıllar boyu insan, kendini evrendeki yaratıklardan ayıran yegane davranışın hangisi olduğunu araştırmış, insan iletişimini diğer iletişim sistemlerinden daha üstün kılan özelliklerin ne olduğunu tartışmıştır. Bilim adamları bu davranışın ‘konuşma yolu ile dili kullanabilme’ olduğunu artık şüphe götürmez bir gerçek olarak kabul etmektedir (Topbaş, 1999).

Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugünde çözemediğimiz büyümlü bir olgudur. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünölmeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, 1977). Dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, dolayısıyla bir toplumu oluşturmaları söz konusu olmayacağından, dil önemlidir. Dil kişinin duygularını, düşöncelerini, isteklerini bütün inceliğı ile açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar (Aksan, 1977). Konuşma ise bu aracı iletme yoludur ve sözel dildeki sesleri çıkarmak için gerekli olan motor (nöromusköler) işlemleri içerir. Bu motor işlemlerin (solunum, sesleme, rezonans ve sesletim- artikölasyon) yerine getirilmesindeki aksama konuşma bozukluğına neden olmaktadır. (Topbaş ve ark., 2002).

Bir sözce konuşmacının beyinde planlanmakta ve dilsel yapılara dönöştürölerek işitsel sinyaller şeklinde ses komutlarına çevrililmektedir. Bu sinyaller dinleyicinin kulağına gelerek beyne gönderilir ve burada anlamlandırılır. Bu süreç “konuşma zinciri” olarak tanımlanmaktadır (Akt: Altınsoy, 2008). Bu döngöde meydana gelebilecek herhangi bir aksama iletişimin bozulmasına neden olacaktır (Topbaş ve ark., 2002). Kekemelik de konuşmanın akışını bozarak bu zincirde oluşturduğı aksama ile sağlıklı bir iletişimi engellemektedir.

Türkiye’de 1996 yılında yapılan bir araştırmada kekemeliğın dil ve konuşma bozuklukları içerisinde %19 luk bir orana sahip olduğı belirlenmiştir. Bu durum bizi yüksek bir orana sahip bu bozukluğın araştırılıp bilinmeyenlerini bilmeye yöneltmiştir (Akt:Topbaş ve ark., 2002).

Kekemelik Nedir?

Kekemelik, konuşma akıcılığında oluşan bir bozukluktur. Bu nedenle akıcılığın ne olduğunu öncelikli olarak kısaca tanımlamak yerinde olacaktır. Akıcılığı tanımlamak, akıcı konuşmayı sürdürebilmek için gerekli unsurları da belirlemeye yarayacaktır (Peters ve Guitar, 1991).

Conture (1990) ve Williams (1978) konuşma akıcılığın, devam eden konuşmanın ileri hareketlerinin akıcı olması şeklinde tanımlamaktadır. Kişi ard arda sesleri, heceleri, kelimeleri, cümleleri ve öbekleri bağlayarak konuşmayı gerçekleştirir. Kişi bir sesten diğerine geçerken ya da bir kelimeyi veya cümleyi diğeri ile bağlarken bunu düzgün ve rahat bir şekilde gerçekleştiriyorsa kişi akıcı konuşuyordur (Akt:Zebrowski, 1999). Starkweather (1993), üretimde en az miktarda dilsel, duygusal, bilişsel çaba ve kas hareketi gücü gerektiren konuşmayı akıcı konuşma olarak betimlemiştir. Starkweather ‘e göre durma (pauses), ritm, tonlama, vurgu

(stres), hız (rate) gibi değişkenlerin kontrol edilmesi akıcılığı sağlamaktadır. Ayrıca akıcılık için hızın önemli olduğunu ve takılma olmayan ancak yavaş olan bir konuşmanın da akıcı sayılmayacağını belirtmektedir (Peters and Guitar, 1991).

Birçok yazar kekemeliği değişik açılardan tanımlamaya çalışmıştır. Bunun için dinleyici algılarından, kekeleyince ne yaptığı ya da ne için kekeleyip sorularından yola çıkarak çeşitli tanımlar geliştirmiştir. Hatta kekemeliğin ne olmadığını tanımlamak ile işe giren gruplar vardır (Ege, 2006).

Kekemelik, dinleyici ve/veya konuşmacı tarafından normal akıcısızlıktan ziyade, konuşmanın aksaması ya da akıcı olmaması olarak kabul edilen anormal akıcısızlık durumudur (Cordes ve Raper, 1994). Wendell Johnson (1959) geliştirdiği “diagnozjenik teori” (1959) de çocuklardaki kekemeliğin, dinleyicinin normal akıcısızlığı negatif değerlendirmesinin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir (Akt: Zebrowski, 1999). Ancak William Perkins (1983; 1984; 1990), kekemelikte dinleyici reaksiyonlarından daha ziyade konuşmacının reaksiyonlarının etkili olduğunu ileri sürmektedir. Perkins, kekemeliğin davranışları gözlemleyerek tanımlanamayacağını, bunun için ise; kişinin dilsel olarak biçimlendirilen konuşmayı oluşturmada gerekli akıcı hareketleri sağlama yeteneğinin kontrol kaybı duygusunun etkili olduğunu ileri sürer (Akt: Cordes ve Raper, 1994). Dünya Sağlık Kurumu da kekemelerin ne söyleyeceklerini bildiklerini ancak söyleyemediklerini eklemektedir (Kehoe, 1999). Konuşmanın akıcı bir şekilde ilerlemesini engelleyen durumlara bakacak olursak;

Hedge (1999) temel akıcısızlık tiplerini şöyle sıralamıştır:

*Tekrarlar:

- a) Sözcüğün bir kısmının tekrarı: Sözcüğün içindeki bir sesin ve bir hecenin tekrarı. Örneğin: “Ben k-k-kitap okumayı ve bi-bi-bi-bilgisayar oynamayı seviyorum.”
- b) Sözcük tekrarı. Örneğin: “Yaptığın resim-resim öğretmenin tarafından pek-pe-pek beğenilmedi.”
- c) Öbek tekrarı. Örneğin: “Yeni giydiği-yeni giydiği elbiseyi hemen kirletmiş.”

*Uzatmalar:

- a) Ses/Hece uzatma. Örneğin: “Aaaali okula gelmiyor.”
- b) Sessiz uzatma: Bir kelime söylemeye çalıştığında herhangi bir ses yoksa.

*Ünlemler: Ses/Hece ünlemleri. Örneğin: ‘uh’, ‘hımm’

*Sessiz duraksamalar (pauses): Konuşma içerisinde anormal kabul edilen sessiz duraklar. Örneğin: “Ayşe [duraksama] sinemaya gitmek istiyor.”

* Bloklar: Örneğin: “Bu akşam [blok]televizyondaki filimler

çok güzel.”

* Tamamlanmamış öbekler: Gramatik olarak tamamlanmamış cümleler. Örneğin: “Şimdi onunla ben.....Gel oraya oturalım.”

* Revizyon: Değişen kelimeler. Örneğin: “Gelirken otobüs, tramvaya binmelisin.” (Akt: Shipley ve McAfee, 2004).

Araştırmalarda, dinleyicilerin konuşmadaki akıcısızlıkların tip ve frekansını kullanarak akıcısızlığın kekemelik olup olmadığını belirledikleri görülmüştür (Zebrowski, 1999). Ayrıca DSM-IV-TR, kekemeliği hece ya da seslerin sık tekrar ya da uzatmaları olarak tanımlamaktadır (Howell, 2007). Peters ve Guita’a(1991) göre kekemelik, konuşmanın devam eden akıcılığının normalden fazla sıklıkta ve / ve ya sürede kesintiye uğramasıdır. Bu kesintiler genellikle (a) ses, hece ya da tek heceli sözcük tekrarı, (b) seslerin uzaması ve (c) sesletim ya da hava akımındaki bloklar biçiminde görülmektedir. Ayrıca kişiler konuşurken sıklıkla anormal fiziksel ve zihinsel güç kullanmaktadırlar. Starkweather da (1995) kekemeliğin, konuşma üretimini gerçekleştiren kaslarda artmış aktivite olduğuna inanmaktadır.

Bloodstein (1958), ‘kekemelik çocuğun konuşamayacağı konusunda derin inancı olduğu halde kabul edilebilir biçimde konuşma gayretidir’ tanımıyla çocukların ne için kekeleyişi sorusuna açıklık getirmeye çalışarak farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Galamber (1958) kekemeliği ‘konversiyon nevrozu’ olarak isimlendirilen patolojik bir durum olarak kabul eder (Akt: Ege, 2006).

Kekemelik ve Normal Akıcısızlık Arasındaki Farklar

Birçok kişi zaman zaman konuşması esnasında akıcısızlık davranışı gösterebilmektedir. Bu nedenle akıcısızlık anormal ya da alışılmadık bir durum olarak karşılanmamaktadır. Fakat konuşmada (göreceli olarak) sık miktarda üretilen akıcısızlık çeşitleri kekemelik tanımını akla getirmektedir. Bu nedenle kekemelik ve normal akıcısızlık ayrımı iyi yapılmalıdır (Zebrowski, 1999).

Kekemelerde akıcısızlık çeşidi olan uzatma ya da bloklar %77 oranında görülürken normal akıcı çocuklarda bu oran % 0 düzeyindedir. Ayrıca yapılan çalışmalarda kekemelerdeki uzun hece tekrarları ve gergin tek heceli kelime tekrarları normal akıcı çocuklara göre oldukça fazladır. (Boey ve ark., 2007). Zebrowski (1991), her 100 kelimede, üç ya da daha fazla ses ve hece tekrarı, ses uzatma ve ya blok yapan çocuklarda kekemeliğin düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (Akt: Cordes ve Ingham, 1995). Ambrose ve Yairi (1999) ses/ hece ve tek heceli sözcük tekrar sıklığının kekeme olan grupta normal akıcı olan gruba göre oldukça fazla olduğunu görmüşlerdir. Benzer şekilde Pellowski ve Conture (2002) ses ve hece tekrarının kekemelerde en fazla sıklıkta görülen akıcısızlık tipi olduğunu rapor etmektedir. Yaruss ‘un (1998) 100 kekeme çocukla yaptığı çalışmasında çocukların %47 sinin ses/hece tekrarı, %20 sinin kelime tekrarı, %26 sının ses uzatması yaptığı görülmüştür (Akt: Boey ve ark., 2007).

Çocukların kekemelik ve normal akıcılığı arasındaki ayırım sadece akıcısızlık çeşit ve sıklığına bakılarak yapılamaz. Konuşma akıcısızlığındaki süre ve fiziksel gerilimde her iki grup arasında farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Genel olarak, kekeme çocukların ses uzatma ve tekrar süreleri diğerlerine göre daha uzundur. Özellikle ses, hece ve sözcük tekrarı süreleri kekemelerde diğerlerine göre daha belirgin özelliktedir. Tekrarlar kekemelerde daha hızlıdır ve tekrarlar arasında geçen süre daha kısadır (Boey ve ark., 2007).

Kekemelik Hakkında Bazı Gerçekler

İletişimde aksamalara neden olan kekemeliğin, birçok bireyde erken çocuklukta başladığı uzun yıllardır bilinmektedir (Månsson, 2000). Bunlar ailelerin verileri sonucunda elde edilen bilgilerdir. Kekemelik dereceli olarak meydana gelir, sıklıkla normal çocukluk çağı akıcısızlıklarından ortaya çıkar, aileler gerçek başlama zamanı ve belirgin semptomların dikkatlerini çektiği an konusunda emin değildirler. Ayrıca başlama zamanını tanımlamak kolay da değildir; çünkü erken dönemde kekemelik gelir ve gider, yani normal akıcısızlık birkaç gün çok fazladır, sonra birkaç ay için kaybolur, ardından birden görülür ve kalır (Peters ve Guitar, 1991). Riper (1971) ve Yairi (1983), 44 kişi ile yaptıkları bir çalışmada kekemelik başlangıcının büyük bir kısmının birdenbire olduğunu kaydetmişlerdir (Akt:Yairi, 1992)

Yairi ve Ambrose (1992) kekemeliğin başlama yaşının ortalama 33 ay civarında olduğunu belirlemiştir. (Akt:Månsson, 2000). Yairi (1983) ve Bernstein-Ratner (1997) kekemeliğin alıcı ve ifade edici dil becerilerinin hızla geliştiği 24-48 aylara denk gelen dönem ile örtüştüğünü belirtmektedir. Bu dönem boyunca çocuklar günde 9-10 kelime öğrenirler, gramer yapılarını genişletir ve kullanırlar, dil yapılarının sosyal kullanımını öğrenirler (Akt: Seery ve ark., 2007). Bu nedenle kekemelik sadece ses kullanımında görülen bir bozukluk değil anlamlı iletişim sırasında kullanılan dille bağlantılı bir problemdir.

Aileler ilk hafta ya da aylarda kekemeliğin frekans ve şiddetinin arttığını rapor etmişlerdir. Bu artış en üst noktaya ulaştıktan sonra önemli derecede azalma eğilimi göstermektedir. İlk yıl boyunca görülen bu önemli derecedeki azalma kendiliğinden iyileşme için önemli görülse de gerçek tamamlanmış iyileşme ile karıştırılmamalıdır. Bazı bireylerde iyileşme ilk yıl içinde olsa da bu süreç yavaş ve 3, hatta 4 yıl sürebilmektedir. Diğer bir taraftan bir yıl boyunca süren kalıcı akıcısızlık seviyesi kalıcı kekemeliğin bir göstergesi olabilir (Yairi ve Ambrose, 1999). Yairi (1993) de kekemeliğin ilk başladığı dönemde kompleks ve şiddetli semptomlar gösterdiğini ve ilk 6 ay içinde bu semptomların gerçek düzeyine ulaştığını belirtmektedir.

Kekemelikte iyileşme erken dönemlerde özellikle de başladıktan sonraki ilk bir yıl içinde görülmektedir (Yairi ve Ambrose, 1992). Johnson ve arkadaşları yaptıkları araştırmalarda kekemeliğin çocukların büyük kısmında erken çocuklukta başladığı ve birçoğunda okula başlamadan azaldığı sonucuna ulaşmışlardır (Akt: Pellowski ve Conture, 2002). Kekemelik başladıktan sonraki iki yıl içindeki iyileşme oranına bakıldığında bunun yaklaşık %60-70 olduğu görülmektedir (Alm, 2004).

Glasner ve Rosenthal (1957) ve Yairi (1983) kekemelik başladığı zamanki konuşmanın normalden oldukça farklı olduğunu rapor etmektedirler. Van Riper (1971) ve Yairi (1983) da kekemeliğin başlangıcında kabul edilebilir varyasyonlar olduğunu belirlemişlerdir. Andrews ve Haris (1964) çocukların kekemeliğe ‘ılımlı tekrarları olan kekeme’ olarak başladığını belirtirler. (Akt: Yairi, 1992). Ayrıca kalıcı olan kekemelik tüm kelime akıcısızlığından hece/ses akıcısızlığına doğru değişmektedir (Howell, 2007).

Ensidans, Prevalans ve Cinsiyet

Kekemeliğin toplumdaki yaygınlığının aşağı yukarı ortalama %1 i oranında olduğu görülmektedir. Diğer bir taraftan kekemeliğin insidansı ile ilgili sınırlı sayıda bilgi rapor edilmiştir. Andrews ve Harris (1964) tarafından doğumdan itibaren takip edilen 1000 den fazla çocukla yapılan uzunlamasına çalışma iyi bir kaynak oluşturmaktadır. Bu çalışmada ensidans %4.9 olarak rapor edilmiştir (Akt: Månsson, 2000). Ensidans ve prevalans arasındaki bu farklılık başlangıçtan ergenlik çağına kadar olan dönemde kekemeliğin iyileşme oranının %80i bulmasından kaynaklanmaktadır. İyileşme oranı 7 yaşından ergenlik çağına kadar olan dönemde %50 oranındadır (Howell, 2007).

Yairi (1983) çalışmalarında iyileşme olmadan önce kekemeliğin başlangıç döneminde cinsiyet oranlarını erkek/kız: 2/1 olarak belirtmektedir (Akt: Ambrose, 1997). Kızlara göre erkekler daha fazla etkilendiği daha birçok çalışma tarafından rapor edilmiştir (Howell, 2007). Ayrıca kızlar erkeklerle göre daha fazla iyileşme oranına sahiptirler ve bu eğilim erken yaşlarda daha fazla görülmektedir. Bu nedenle yaş ilerledikçe cinsiyet oranları değişmektedir. Başlangıçta 2/1 olan oran yaş ilerledikçe özellikle yetişkin dönemde 4-5/1 olarak değişiklik göstermektedir (Ambrose ve Yairi, 1999). Bloodstein (1987) başlangıç aşamasında cinsiyet oranının 3/1 olduğuna ilerleyen dönemde 5/1 ulaştığına işaret etmektedir (Akt: Peters ve Guitar, 1991).

Kekemeliğin Etiyolojisine İlişkin Teoriler

Kekemelik en yaygın çalışılan konulardan biri olmasına rağmen henüz az anlaşılan iletişimsel bozukluklardan biridir. Uzmanlar kekemeliğin genel tanımı ve nedeni konusunda uzlaşmaya varamamıştır ve nedenlerine ilişkin birçok teori ortaya atmıştır (Shipley ve McAfee, 2004). Bu bölümde kısaca bu teorilerden bahsedilecektir.

Kekemeliğe yönelik teoriler eski Yunanistan’a kadar dayanmaktadır. O zamanlarda kekemeliğin dil kuruluşundan kaynaklandığını ön gören teoriler ortaya atılmıştır. 19. yüzyılda ise kekemeliğe konuşma organlarının anormal oluşu sebep olarak gösterilmiştir (Büchel ve Sommer, 2004). 20. yüzyılda kekemeliğe yönelik yapısal ve çevresel teoriler geliştirilmiş ancak kekemeliğe neden olan kanıtlanmış tek bir sebep bulunamamıştır.

İkizlerle yapılan çalışmalarda, kekemeliğin %15-30 oranında çevresel faktörlerden etkilendiği, %70-85 oranında ise genetik eğilimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Howell, 2007). Andrews ve ark. (1990) rastgele seçilen 3810 ikizle yaptıkları çalışmada bu oranı destekler niteliktedir. Çalışmada kekemeliğin %71 oranında çevresel faktörlerden, %29 oranında ise genetik faktörlerden etkilendiği belirlenmiştir.

(Akt:Peters ve Guitar, 1991). Yapılan bazı araştırmalarda da genetik geçişin major bir gen tarafından sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Konuşmanın üretiminde beynin her iki küresi kullanılmaktadır. Sol yarı küre seslerdeki geçişleri ayarlamayı sağlar, sağ yarı kürede bütünsellik, müzik ve duygu ile ilgilidir. ‘Serebral Dominans’ teorisine göre kekemelerde konuşma sırasında sinyallerin hızlı geçişlerini sağlayan sol yarı küre yeteri kadar baskın değildir (Peters ve Guitar, 1991). Normalde 1sn.de 14 fonem üretilirken bu durumda aradaki geçişleri anlamak zorlaşır (Ege, 2006). Ayrıca soldaki azalan dominantlık kekemelik ile bağlantılı duygusal aktivite artışının nedenini de göstermektedir (http-1).

Anatomik olarak kekemelerin beyinleri görüntülendiğinde sol hemisferin superior temporal gyrusunda (primer işitsel korteks ve Wernike alanının bulunduğu konuşma ve dil işleme ile bağlantılı kısım) ve Rolandic operculumda (konuşmanın üretimi ile bağlantılı Broca sahası) anormallikler olduğu bulunmuştur. Ancak bu çalışmaların hepsi yetişkin erkek bireylerde incelendiği için çocuklar kekemeliğe neden olan bu anormalliklerle mi doğuyor yoksa kekemelik mi bu anormalliklere neden oluyor, bu sorular henüz kesin olarak bilinmemektedir (http-1).

Kekemellekle bağlantılı olarak beyindeki konuşma motor sahasının fazla çalışması (speech motor overactivity) solunumun, vokal kordların ve dil, dudak ve çenenin gergin olmasına neden olmaktadır. Bu gerginlik kasların koordinasyonunun azalması ya da kaybı ile sonuçlanır ve konuşma zor hatta imkansız hale gelmektedir (http-1). Kekemelerde konuşma sistemindeki kas hareketlerinin zamanlamasında periyodik düzensizlikler mevcuttur. Ayrıca bu kişiler hızlı parmak hareketlerinde de anormallikler göstermektedir (Salmelin ve ark., 2000). Alm (2004) da kekemelikteki temel fonksiyon bozukluğunun aslında bazal gangliyanın zamanlama ipucunu üretmedeki yetersizliğinden kaynaklandığını ileri sürer ve kasların uygun çalışmamasını da bu nedene bağlar. Kekemeliğin işitsel işleme merkezi ile bağlantılı bir bozukluk olduğu da ileri sürülen diğer bir nedendir. İşitsel işleme merkezi az çalışmaktadır ve ses lokalizasyonunda zorluklar mevcuttur (Salmelin ve ark., 2000).

‘Nöropsikolinguistik teori’ kekemeliğin dilsel yetersiz nöral kaynağın bir sonucu olarak dilsel ve dil üstü işleme bileşenleri arasındaki senkron bozukluğundan kaynaklanmaktadır (Anderson ve ark., 2005). Sistemler eşzamanlı olarak çalışmamaktadır.

‘Örtülü onarım hipotezi’(covert repair hypothesis) kekemelerin yavaş konuşurken neden daha akıcı olduklarını açıklamaya yöneliktir. Kuramsal olarak konuşma üretim sisteminde bir izleme işlevi vardır. Bu birim gramatik, artikülator ve konuşma üretimindeki diğer basamaklarda bulunan hataları belirler. Hatalar belirlendikten sonra konuşmanın akıcılığı kesilir ve kişi bunları düzeltmeye çalışırken ses, hece, öbek tekrarı, blok, ses uzatma, durak ve kelime bölme yapar (Kehoe, 1999).

Starkweather ‘talepler ve kapasiteler modeli’ (demands and capacities) ile kekemeliğin niçin başladığını açıklar. Çocuklar konuşmak için gerekli dört beceri alanını geliştirir. Bunlar; ağız kaslarının motor koordinasyonu, sosyal ve emosyonel

gelişim, dilsel ve bilişsel beceri alanlarıdır. Çocukların bu alanlarda belli kapasiteleri vardır. Dışsal istekler çocuğun kapasitesini aştığında akıcısızlık meydana gelmektedir (Kehoe, 1999; Yaruss, 1999).

Sheehan (1958) tarafından ileri sürülen düşünceye göre kekemelik bir “yaklaşma-kaçınma çatışması”dır. Sheehan kuramında kekemeliğin konuşma isteği ile (yaklaşma eğilimi) konuşmaktan çekinme isteği (kaçınma eğilimi) arasındaki çatışmadan kaynaklandığını savunmuştur. Bu kurama göre yaklaşma eğilimi baskın olduğunda birey akıcı konuşur, kaçınma eğilimi daha güçlü olduğunda konuşmaktan vazgeçerek sessiz kalmayı yeğler. Ancak her ikisi de eşit ilerlediğinde birey konuşmanın akıcılığında sorun yaşayarak kekeler (Akt: Altınsoy, 2008).

Kekeme olan ve olmayan çocukların başlangıçta benzer akıcısızlık gösterdiği ancak bu akıcısızlıklara aşırı tepki gösterildiğinde daha fazla takılmanın ortaya çıktığını ileri süren ‘diagnozjenik teori’, dinleyici tepkilerinin kekemelik üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu 1940 ve 1950’li yıllarda kekemeliğin nasıl başladığını açıklamak için ileri sürülmüş en çok kabul gören teoridir (Peters ve Guitar, 1991). Ailelerin tepkileri sonucunda çocuk konuşmasında bir şeylerin yanlış olduğunu düşünür ve doğru konuşmak için panik ve endişe içerisindedir, bir süre sonra da bu durum çocukta kekemelik ile sonuçlanmaktadır (Kehoe, 1999). Bu teori, erken çocuklukta normal akıcısızlık ve kekemeliğin örtüştüğünü ve beraber ilerlediğini savunan ‘süreklilik hipotezi’(continuity hypothesis) ile uyumludur. Süreklilik hipotezi çabalama beklentisi teorisinin (anticipatory struggle theory) modern şeklidir ve dinleyici tepkilerinin etkilerini savunur (Onslow ve Gardner, 1992).

Kekemelik ve Dil

Dil ve kekemelik arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla araştırma ve tartışma vardır (Watkins ve Yairi, 1999). Literatüre bakıldığında çocuk ve yetişkinlerde kekemelik ve dilsel faktörler arasındaki ilişki belirsizdir. Bazı araştırmacılar kekeme çocukların dil becerilerinin kazanımı ve gelişiminde yaşlıları ile arasında fark bulunmadığını belirlerken, bazıları fark bulunduğunu savunmaktadır. Araştırmalarda elde edilen bulguların sonuçları açık değildir ve kekemelik ve dil faktörleri arasındaki ilişki karışıktır (Spencer ve ark., 2005).

Kekemeler dil ve konuşma gelişimi açısından normallere göre daha geridir. Kekeme çocuklar ilk kelimeleri, ilk heceleri, alıcı sözcük dağarcığı seviyesi, ortalama sözce uzunluğu, alıcı ve ifade edici söz dizimi açısından yaşlılarına göre daha düşük puanlara sahiptirler (Peters ve Guitar, 1991). Andrews ve Haris (1964) da yaptıkları çalışmada kekeme çocukların kontrol grubuna göre konuşmaya daha geç başlama eğiliminde olduklarını bulmuştur (Akt: Howell, 2007). Kekeme çocukların dil becerilerini değerlendiren bazı çalışmalarda bu bulgular doğrulanırken, bazılarında ise farkın olmadığı ya da çok az bulunduğu söylenmektedir (Ryan, 1992). Buna karşın, kekemeliği erken başlayan çocukların erken gelişmiş dil becerilerinin bulunduğu çalışmalarla elde edilmiştir (Alm, 2004). Watkins ve ark. (1999) da kalıcı ve iyileşen kekemelerin ifade edici dil becerilerinin gelişimsel beklentilere yakın veya bunların üzerinde olduğunu söyleyerek bu bulguyu desteklemektedir. Watkins (1997)

dil gelişimi açısından kekeme çocuklar ve normal yaşlıları arasında bir fark olmadığını ancak kekemelerin dil gelişim aşamasında değişkenlik gösterdiğini söylemektedir (Akt: Kehoe, 1999).

Anderson ve Conture (2000) kekeme olan 16 erkek ve 4 kız ve olmayan 16 erkek ve 4 kız ile yaptıkları çalışmada alıcı/ ifade edici dil becerileri ve alıcı sözcük dağarcığı ölçümleri arasındaki farkın kekeme olanlarda olmayanlara göre daha fazla olduğunu belirlemiştir. Bu da kekemelerde semantik gelişimin sentaktik gelişimin gerisinde olduğunu göstermektedir. Bu bileşenler arasındaki dengesizlik akıcı konuşmayı zorlaştırmaktadır. Hakim ve Ratner (2003) da kekeme çocukların normal yaşlılarına göre, alıcı ve ifade edici sözcük dağarcı yani konuşulan cümle uzunluğu ve yer alan sözcük çeşitliliği açısından, dil becerileri arasında gizli bir farklılık bulunduğunu söyleyerek bu çalışmanın doğruluğunun göstermektedir. .

Blood ve ark.nın (2003) yürüttükleri geniş çaplı araştırma sonucunda kekeme çocukların % 9- 13 oranında alıcı ve ifade edici dil problemleri ve %33.5 oranında artikülasyon problemleri gösterdiği rapor edilmiştir. Kekeme çocuklarda fonolojik bozukluk görülme oranı kekeme olmayanlardakine göre daha fazladır (Anderson ve ark, 2006; Seery ve Ark., 2007). Kekemeliği kalıcı olan çocukların fonolojik gelişim açısından daha yavaş ve geri olduğu belirlenmiştir (Paden ve ark., 1999).

Brown (1945) yetişkin kekemelerde akıcısızlığı arttıran dört temel faktör tanımlamıştır. Bunlar, kelimenin türü (word class), kelimenin uzunluğu, cümle içindeki pozisyonu, kelime başındaki ses olarak belirlenmiştir (Akt: Dworzynski ve ark, 2003; Howell ve ark., 1999; Howell ve ark., 2006). Daha sonraki çalışmalarda ise kekemeliğin cümle uzunluğu ve cümle yapıları ile ilişkisine bakılmış, kelime frekansı ve kelime stresinin daha az etkili olduğu kabul edilmiştir (Howell ve ark., 2006).

Gençler ve yetişkinler daha çok içerik bildiren kelimelerde (content words) takılma eğilimindeyken, küçük çocuklar ise daha çok işlev bildiren kelimelerde takılma eğilimindedirler. (Anderson ve Conture, 2000). Aynı durum Rommel (2001) tarafından Almanca konuşan okulöncesi çocuklar içinde rapor edilmiştir (Akt: Dworzynski ve ark., 2003). Bunun nedeni de işlev bildiren kelimeler içerik bildiren kelimelere göre daha kısadır ve daha az ünsüz harf (consonant) içermektedir. Çocuklarda işlev bildiren kelimelerdeki takılmalar daha zor olan içerik bildiren kelimelerin üretilmesi için zaman kazanmak amacı ile yapılmaktadır. Bu durum yaş ilerledikçe değişiklik göstermektedir. Yetişkinler zaman kazanmaya çalışmadan daha zor olan içerik bildiren kelimeleri söyleme girişiminde bulunmaktadır ve bu nedenle takılmalar daha çok bu kelimelerde olmaktadır (Dworzynski ve Howell, 2004; Howel ve ark., 2000; Howell, 2007; Au-Yeung ve ark., 1998; Au-Yeung ve ark., 2003). Bloodstein ve Grossman da çocukların çok heceli kelimelerden ziyade daha çok tek heceli kelimelerde akıcısızlık gösterdiğini rapor ederek çocukların uzun kelimelerden çok kılalarda takıldıklarını söylemektedir (Throneburg ve arki, 1994). Brown (1945) İngilizce için kekemelik şiddetinin uzun kelimelerde kılalara göre daha çok arttığını belirlemiştir. (Akt: Dworzynski, 2003). Ayrıca Brown içerik bildiren kelimelerde yüksek oranda olan kekemeliği işlev bildiren kelimelere karşı bunların önemli semantik bilgiler taşımasına bağlamaktadır (Au-Yeung ve ark., 1998).

Howell ve ark. (2000) fonetik faktörlerin kekemelik üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla 12 yaş altı çocuklar, 12-18 yaş arası gençler ve yetişkinler ile yaptıkları çalışmalarında, fonetik zorluğun tüm yaş grupları için işlev bildiren kelimelerde takılmalar açısından etkili olmadığını, ancak 12 yaş altı çocuklar hariç, içerik bildiren kelimelerde fonetik zorluğun kelime başında olmasının takılma şiddetini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Howell ve ark. tarafından İngilizce’de işlev bildiren kelimeler içerik bildiren kelimelere göre fonetik açıdan daha az karmaşık kompleks bulunmuştur. Genç kekemelerde kekelenen kelimelerin fonetik zorluğu diğer kelimelere göre daha fazla değildir. Bu durum da genç kekemelerde fonetik zorluğun kekemelik oranını etkilemeyip, kekelemenin daha çok işlev bildiren sözcüklerde de olmasını kanıtlar. İleri yaştaki kekemelerde ise fonetik zorluk kekelenen kelimelerde daha yüksektir. Yaş ilerledikçe içerik bildiren kelimelerdeki takılmalar artmaktadır. Ayrıca kekelenen içerik bildiren kelimeler diğerlerine göre daha fazla fonetik zorluğa sahiptir. Kekelenen ve akıcı olan işlev bildiren kelimeler arasında her üç yaş grubunda ise belirgin farklılık yoktur (Howell ve ark., 2006).

Brown ünsüz ile başlayan kelimelerin ünlü ile başlayanlara oranla daha fazla kekelemeye neden olacağını bulmuştur (Throneburg ve ark, 1994). Brown (1938) kekemelikte stresin etkili olduğunu ve bunun özellikle çok heceli kelimelerde stresli hecelerde daha fazla kekeleme şeklinde ortaya çıktığını bildirmektedir. Brown ‘un çalışmasında kekemelik olayları %90 oranında kelimenin ilk sesinde meydana gelmektedir ve İngilizce ile Almancada en fazla stres içeren hece kelimenin ilk kısmında yer almaktadır (Akt: Natke ve ark., 2002). Buna karşın Almanca ve Hollanda lehçesinde ünlü ile başlayan çok fazla kelimedede kekelemenin olduğu gösterilmiştir. Bu iki dilde de artikulator gerilim (tension) genellikle ilk ünlüdedir (Dworzynski ve ark., 2003). Hubbard (1991) 10 kekeme yetişkin ile yaptığı çalışmasında da kekemeliğin kelimenin ilk hecesinde belirgin olarak görüldüğünü, ancak vurgu taşıyan hecedeki kekelemenin ise diğer hecelere göre belirgin farklılık içermediğini, bunun çok heceli kelimelerde etkili olduğunu belirlemiştir. Natke ve ark. (2004) vurgunun kekemeliğin oluşumunda etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kekelemede sözcük başı etkisine karşın, Dworzynski ve Howell (2004) kekeme olan ve altı yaş üstü Almanlarda içerik yüklü kelimelerde yer alan sözcük sonu ünsüzlerinin kekemelik şiddetini etkilediğini bulmuş; ancak aynı etkiyi İngilizce’de ve işlev bildiren kelimelerde gözlememişlerdir. İngilizce’de sözcük sonu fonolojik karmaşıklık kekemelikte etkili olmazken az sayıda kekemede morfolojik karmaşıklığın etkili olduğu belirlenmiştir (Marshall, 2005). İngilizcede stres kelime çeşidi ile de bağlantılıdır. İşlev bildiren kelimeler genellikle daha az stresli, içerik bildiren kelimeler ise daha streslidirler (Howell ve ark., 1999).

McAllister ve Kingston (2005) nörolojik bir bozukluğu olmayan ve normal zeka düzeyinde olan iki okul çağı çocuğu ile yaptıkları çalışmada bu çocuklarda görülen sözcük sonu tekrarlarını incelemişler. Bu çocukların sözcükteki, hece sayısını ve morfolojik yapısını önemsemeden tutarlı olarak aynı sözcüklerde sözcük sonu tekrarlarının ortaya çıktığını ve her iki çocukta da tahmin edilebilir kurallar seti olduğunu bulmuşlardır. Canter (1971); Helm ve ark. (1980); Rosenberk (1984) ise sözcük sonu tekrarlarının gelişimsel kekemelikten çok nörojenik kekemeliğin bir

sonucu olduğunu iddia etmektedirler. Van Borsel (1997) ise alanyazında sözcük sonu tekrarlarının bulunduğu birkaç kaynak olduğunu belirtmektedir (Akt: McAllister ve Kingston, 2005) .

Kekeme olan ve olmayan çocuklarla yapılan çalışmalarda kekemeliğin cümlelerin başlangıç kısmında bulunduğu belirlenmiştir (Ryan, 1992). Erken kekemelikte cümlelerin son kelimesinde kesinlikle takılma olmamaktadır (Bloodstein, 2002). Cümlelerin ilk kısımlarında yer alan işlev bildiren kelimelerdeki kekeleme oranı cümlede daha sonra yer alanlara göre de daha fazladır (Au-Yeung ve ark., 1998).

Araştırmacılar kelime sıklığının (frequency) kekemelikteki önemini vurgulayarak düşük frekanslı kelimelerin kekemeliğe yatkınlığının yüksek frekanslılara göre daha fazla olduğunu altını çizmektedir (Dworzynski ve ark.2004). Hubbard (1994) 10'u kekeme ve 10'u kekeme olmayan yirmi yetişkin ile yaptığı çalışmada, yüksek ve düşük sıklıkta karşılaşılan kelimelerin bulunduğu cümleler arasında kekemelik frekansı açısından belirgin farklılıklar olduğunu görmüştür. Düşük sıklıkta karşılaşılan kelimelerde diğerlerine göre daha fazla takılma vardır ve kelime alışkanlığı kekemeliği etkilemektedir.

Kekemelik ve dil ile ilgili yapılan çalışmalarda kekemeliğe neden olan faktörler arasında sözce uzunluğu ve sentaktik karmaşıklık araştırılmıştır. Ancak diğer faktörlerde olduğu gibi bunlarında kekemeliğe olan etkileri net bir şekilde belirlenememiştir. Birçok çalışmada sözce uzunluğunun ve karmaşıklığının artmasının kekeme olan ve olmayan çocuklarda akıcısızlığı ve kekemeliği arttırdığı görülmüştür (Melnick ve Conture, 2000; Ryan, 1992; Zackheim ve Conture, 2003). Sentaktik karmaşıklık ve sözce uzunluğu arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan bazı analizlerde sentaktik karmaşıklığın kekemelik üzerinde etkili olduğu ve sözce uzunluğuna bağımlı olmadığı, bazılarında ise sözce uzunluğunun sentaktik karmaşıklıktan daha fazla kekemelikte etkili olduğu tanımlanmıştır. Sonuç olarak bu iki faktör kekemelikte birbirinden bağımsız belirleyiciler değildir (Yaruss, 1999). Silverman ve Bernstein erişkinlerde sentaktik karmaşıklığın akıcılık üzerindeki etkisinin daha az olduğunu önermektedir (Logan, 2001). Packmam ve ark. (2001) kekeme olan yetişkinleri yaşlıları ile karşılaştırdığında kekeme yetişkinlerin daha az karmaşık cümleler kullandığını görmüştür (Akt:Spencer ve ark., 2005).

Çocuklarda sözce uzunluğu ile sentaktik karmaşıklık ve OSU (ortalama sözce uzunluğu) sözcelerin akıcılığı üzerinde etkilidir (Zackheim ve Conture, 2003). Melnick ve Conture (2000) 34-74 ay aralığında olan 10 kekeme çocuk ile yaptıkları çalışma sonucunda kekelenen sözcelerin anlamlı düzeyde kekelenmeyen sözcelere göre uzun ve kompleks olduğunu belirtmektedir.

Dillerin İncelenmesi ve Türkçenin Özellikleri

Toplum halinde yaşayan insan, mutlaka çok eskiden beri dil adını verdiğimiz kurum üzerine düşünmüş, zihin yormuştur (Aksan, 1977). İlk dil çalışmalarının Çin' de ve Hindistan Yarımadasında, yazının standartlaştırılması ve zamanla anlaşılabilir olmuş eski kutsal metinlerin yorumlanması gibi pratik amaçlarla başladığı sanılmaktadır. Hindistan Yarımadasında, kutsal Veda metinlerinin yazılı olduğu Sanskrit dili üzerine

en önemli yapıt, Hintli dilbilgisi uzmanı Panini'nin sutra'lardan (kısa ve özlü kural) oluşan dilbilgisi kitabıdır (İÖ 5. yy) ([http2](#)). Ünlü dilbilimci Ferdinand de Saussure tarihsel gelişim ile ilgili (diachronic) analiz yaklaşımını ortaya atmış ve dil sistemleri analizine yönelmiş ve bu yaklaşımın büyük bir önemi olduğunu iddia etmiştir. Saussure bu görüşlerini yirminci yüzyılın ilk on yıllık döneminde ifade etmiş ve modern dilbiliminin temelini atmıştır ([http3](#)).

Dünya dillerinin sınıflandırılması konusunda çok eskiden beri denemelere girişilmiştir. Özellikle, bugün Hint- Avrupa dil ailesi içinde oldukları kesinlikle bilinen dillerin birbirleriyle yakınlıklarının ilk fark edildiği XIV. yüzyıldan beri çeşitli sınıflamalar yapılmıştır. Dünyada konuşulan ve konuşulmuş olan dillerin genellikle iki açıdan, iki yönden sınıflandırılması gelenek olmuştur

Dillerin kaynak açısından sınıflandırılması, yeryüzünde varlığı kabul edilen dil aile ve öbeklerinin belirlenmesi temelde biçim ve yapıyla ilgili özelliklere dayatılmaktadır (Aksan, 1977; sf:110). Dillerin akrabalığında alınacak kıstaslar gramer, sentaks gibi genel yapılar ile temel sözcüklerin fonetik-morfolojik olarak benzeşmesi gibi kıstaslardır. Karşılaştırılacak sözcükler en az değişme ihtimali olan ve başka dillerden gelme olasılığı zayıf olan sözcüklerden seçilmelidir ([http4](#)). Yeryüzündeki dil aileleri konusunda sayı vermek güçtür. Bunlardan bazıları Hint-Avrupa, Sami-Hami, Ural-Altay, Kafkas dil aileleridir.

Türkçe Ural-Altay dil grubundadır. Bu diller yapı bakımından birbirine benzer. Bu gruptaki dillerin hepsi bağlantılı dillerdir. Hepsinde belli derecede ünlü uyumu vardır. Sözdiziminde sözcük sırası aynıdır.

Schleicher bugün morfolojik sınıflama dediğimiz, biçim açısından, sınıflamanın temeli sayılabilecek olan şeması ile dünya dillerini başlıca üç bölüme ayırmıştır. Bunlar; yalınlayan diller, bitişiren diller, bükümleyen dillerdir. Bugün genel olarak benimsenen sınıflama ise; yalınlayan (tek heceli) diller, bağlantılı (eklemeli) diller, bükümlü dillerdir (Aksan, 1977;sf:103).

Bağlantılı dillerde değişmeyen bir köke yetenek, işteşlik, olumsuzluk, zaman, kişi gibi çeşitli görevleri olan ekler, morfemler getirilmekte ve bunlar, ek yerleri belli olmayacak biçimde, sıkıca birbirlerine kaynaşmaktadırlar (Aksan, 1977). Biçim açısından bağlantılı dillerden olan Türkçe'de de bu kural geçerlidir. Tümcedeki öğelerin işlevlerini belirlemede söz diziminin yani sözcüklerin sırasının çok önemli olduğu İngilizce, Fransızca, Almanca gibi Hint- Avrupa dillerinin aksine Türkçe'de bütün yükü takılar çekmektedir.

Türkçe'ye bakıldığında biçimbilim ve sözdizimi açısından bir takım özelliklerinin olduğu görülmektedir. Biçimbilim, sözcükleri, sözcük türlerini, kökler ve eklerle ilgili her türlü konuyu, yani dilin yapı özelliklerini inceleyen dilbilgisi dalıdır; sözdizimi de sözcüklerin cümle içindeki sıralanış biçimlerini, görevlerini ve cümlenin yapısını inceleyen dilbilgisi alanıdır.

Biçimbilim açısından Türkçe'nin en önemli özelliklerinin başında sözcük türleri arasındaki esneklik gelmektedir. Sözcükler cümlede bulundukları yerlere göre değişik görevler üstlenir. Aynı sözcük ad, sıfat, zarf gibi görevleri üstlendiği için sözcük

türleri birbirinden kesin çizgilerle ayrılmaz. *Güzel, çirkin, iyi, büyük* gibi sıfat olarak tanımlanan sözcükler cümle içerisindeki yerine göre ad, sıfat, zarf, ünlem görevlerini üstlenebilir. Sözcükler cümle içindeki anlam ve işlevine bakılarak sınıflandırılmalıdır.

Sözcüklerin görevlerini belirtmeye ya da sözcük türetmeye yarayan anlam değiştirici en küçük ses ya da ses birleşimine ek denir. Genellikle dünya dillerinde ön ek, son ek, iç ek olmak üzere üç çeşit ek vardır. Türkçe’de son ek bulunur. Ön ek yalnızca pekiştirme sıfatlarında kullanılır. Ekler Türkçe’nin yapısı ve işleyiş düzeni bakımından büyük önem taşır. Birçok dilde çok sözcük ya da cümlelerle anlatılmaya çalışılan kavramlar Türkçede çoğu zaman tek bir ekle anlatılmaktadır.

Sözcüklerin kök ya da gövdelerine gelerek kişi, zaman, soru, çoğul, olumluluk, olumsuzluk gibi kavramlar veren ekler çekim ekleri denir. *Evden, kitaplar, gelmiyorum* gibi. Yapım ekleri sözcüklerin kök anlamlarını değiştirerek yeni sözcükler yapmaktadır. *Göz-gözlük-gözlükçü* gibi.

Sözcükler tek başlarına yalnızca bazı kavramların karşılığını vermektedir. Bu nedenle duygu ve düşüncelerimizi anlatabilmek için sözcükleri birleştirerek cümleler oluşturmaktayız. Sözcükler sözdiziminde değişik biçimlerde bir araya gelerek milyonlarca cümle oluşturur ve değişik anlamlar üretir. Cümlede yüklem, özne, nesne ve tümleç olmak üzere dört temel öge vardır. Bu dört temel öge içerisinde en önemlileri özne ve yüklemidir. Kurallı cümlelerde özne yüklemden önce gelmektedir.

Bir cümlede sözcük sayısı anlatılan duygu ve düşüncenin durumuna göre az ya da çok olmaktadır. Bazı cümleler bir sözcükten oluşmaktadır. Konuyu daha ayrıntılı anlatabilmek için cümleler uzatılabilmektedir.

Bir tek çekimli eylemle kurulan ve içinde bir tek bağımsız yargı bulunan cümleye yalın cümle denir. Yalın cümlelerin içinde herhangi bir eylemsi bulunmaz. Bu cümleler kısa ya da uzun olabilmektedir. “Yarın mutlaka bana telefon et.”, “Yarışmalara sende katılacak mısın?” gibi. Ancak içinde birden çok çekimli eylem ve birden çok yargı bulunan cümlelere birleşik cümle denir. Birleşik cümlelerde bir çekimli eylem, bir *temel cümle* ve bu temel cümleyi tamamlayan *yan cümle* ya da *cümleler* bulunur.

Serpil koltuktan kalkarak

yan cümle

pencereyi açtı.

temel cümle

Cümlesinde iki ayrı yargı vardır. Bu nedenle bu cümleyi iki cümle haline getirmek mümkündür.

Serpil koltuktan kalktı.

Serpil pencereyi açtı.

} Serpil koltuktan kalkarak pencereyi açtı.

(Hengirmen, 2006).

GEREÇLER ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Türkçe konuşan 2.5-9 yaş grubundaki 15 çocuğun takımları biçim ve cümledeki konumları açısından incelenmiştir. Bu amaçla isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışma için Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne ve Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne kekemelik şikayeti ile başvuran ve değerlendirmeye alınan 2,5- 9 yaş aralığında 17 çocuk incelenmiştir. Yeterli konuşma örneği (350 hece ve üzeri) elde edilemeyen 2 çocuk çalışmaya dahil edilmemiş, çalışma 15 çocukla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya dahil olan çocukların yaş, cinsiyet özellikleri, kekemelik şiddetleri ve ortalama sözcük uzunluğu değerleri **Çizelge 1'** de; kullandıkları isim, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve zamirlerin cümledeki konumlarına ilişkin sayı ve yüzdelik değerleri **Çizelge 2'** de verilmiştir. Çocukların 7 tanesi kız, 8 tanesi erkektir ve ikisinin kekemelik şiddeti %20'nin üzerindedir.

Çizelge1. Çalışma Grubunun Özellikleri

<i>Denekler</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Kekemelik Şiddeti</i>	<i>OSU</i>
1	2:7 (31 ay)	Kız	%13.72	3.31
2	3: 4 (40 ay)	Kız	%17.04	2.93
3	4:4 (52 ay)	Erkek	%6.69	3.82
4	4:4 (52 ay)	Kız	%24.30	4.13
5	4:11 (60ay)	Kız	% 14.45	3.17
6	5:1 (61ay)	Erkek	% 9.92	4.30
7	5:10 (70ay)	Kız	% 5.37	5.32
8	6:3 (75ay)	Erkek	%7.89	5.34
9	6:10 (82ay)	Erkek	%33.5	4.36
10	7:3 (87ay)	Kız	% 5.28	4.51
11	7:4 (88ay)	Erkek	%8.92	3.41
12	7:5 (89 ay)	Kız	% 3.18	6.04
13	8:5 (101 ay)	Erkek	%16.76	2.90
14	8:5 (101 ay)	Erkek	%12.58	4.69
15	8:6 (102ay)	Erkek	%13.45	4.77

Çizelge 2. Kullandıkları İsim, Sıfat, Zarf, Edat, Bağlaç ve Zamirlerin Cümledeki Konumlarına İlişkin Sayı Ve Yüzdelik Değerleri

no	tm_ is_	tm_ is_ yüz	Ya n is	yan_ is_ yüz	tm_ sf	tm_ sf_ yüz	yan_ sf	yan_ sf_ yüz	tm_ zm	tm_ zm_ yüz	yan_ zm	yan_ zm_ yüz	tm_ zf	tm_ zf_ yüz	Yan zf	yan_ zf_ yüz	tm_ bg	tm_ bg_ yüz	Ya n bg	yan_ bg_ yüz	tm_ ed	tm_ ed_ yüz	Ya n ed	yan_ ed_ yüz
1	61	100.00	0	.00	20	100.00	0	.00	38	100.00	0	.00	27	100.00	0	.00	15	100.00	0	.00	5	100.00	0	.00
2	50	100.00	0	.00	17	100.00	0	.00	39	100.00	0	.00	11	91.66	1	8.33	1	100.00	0	.00	2	100.00	0	.00
3	58	98.30	1	1.70	24	100.00	0	.00	13	100.00	0	.00	19	100.00	0	.00	23	100.00	0	.00	10	100.00	0	.00
4	48	94.11	3	5.88	26	100.00	0	.00	19	95.00	1	5	12	85.71	2	14.28	9	100.00	0	.00	8	100.00	0	.00
5	75	93.75	5	6.25	6	75.00	2	25	45	100.00	0	.00	20	95.23	1	4.76	11	91.66	1	8.33	3	100.00	0	.00
6	102	98.07	2	1.92	33	100.00	0	.00	20	100.00	0	.00	28	100.00	0	.00	18	100.00	0	.00	14	100.00	0	.00
7	55	93.22	4	6.77	36	100.00	0	.00	42	97.67	1	2.32	22	84.61	4	15.38	12	80.00	3	20.00	11	100.00	0	.00
8	95	94.05	6	5.94	35	94.59	2	5.40	16	88.88	2	11.11	30	78.94	8	21.05	14	100.00	0	.00	6	85.71	1	14.28
9	55	93.22	4	6.77	14	100.00	0	.00	26	100.00	0	.00	22	95.65	1	4.34	15	100.00	0	.00	5	83.33	1	16.66
10	98	96.07	4	3.92	24	100.00	0	.00	16	94.11	1	5.88	15	88.23	2	11.76	20	100.00	0	.00	5	100.00	0	.00
11	100	97.08	3	2.91	29	100.00	0	.00	14	100.00	0	.00	15	88.23	2	11.76	8	100.00	0	.00	10	100.00	0	.00
12	75	94.93	4	5.06	30	100.00	0	.00	14	93.33	1	6.66	17	89.47	2	10.52	6	100.00	0	.00	10	100.00	0	.00
13	60	100.00	0	.00	25	100.00	0	.00	3	100.00	0	.00	11	100.00	0	.00	5	100.00	0	.00	14	100.00	0	.00
14	49	96.07	2	3.92	35	100.00	0	.00	10	90.90	1	9.09	27	93.10	2	6.89	11	100.00	0	.00	16	94.11	1	5.88
15	77	91.66	7	8.33	40	95.23	2	4.76	42	93.33	3	6.66	23	85.18	4	14.80	22	95.65	1	4.34	7	70.00	3	30.00
ort	70.53	96.03	3	3.95	26.26	97.65	.40	2.34	23.8	96.88	.66	3.11	19.93	91.73	1.93	8.25	12.66	97.82	.33	2.17	8.4	95.54	.40	4.45

Araştırmaya katılan deneklerin seçiminde aşağıdaki ölçütler esas alınmıştır:

- Anadilleri Türkçe olan
- 2.5- 9 yaş aralığında olan
- Yeterli konuşma örneği alınabilen (350 hece ve üzeri)
- Bilinen, gözlenen, yada rapor edilen işitme problemi, nörolojik hastalık yada travma ve oral bozukluk gibi öyküsü olmayan
- Kekemelik şiddeti %3 ve üzeri olan

Çalışma Türkçe'nin morfolojik yapısının kekemelik üzerindeki etkisini gözlemlemek için uygulandığından çocukların anadillerinin Türkçe olmasına dikkat edilmiştir. Seçilen çocukların yaşı dil gelişim aralığının geniş olmasını sağlamış böylece Türkçe'nin kekemelige etki eden yapısı ile ilgili farklı konular araştırılmıştır.

Çalışmada yeterli konuşma örneği alınabilen çocuklar değerlendirilmiştir. Yairi ve Ambrose (1999) da 300 heceden daha fazla hece sayısına sahip örneklemin anlamlı olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca, örneklemdaki hece sayısı üst sınırı 650 heceyi geçmeyecek şekilde belirlenmiş böylece hesaplamalarda oluşacak farklılıklar önlenmeye çalışılmıştır.

Roth ve Worthington (2005) 100 sözcükte üç ve daha fazla sözcük içi akıcısızlığın (özellikle hecelerde parçalanma) bulunmasının kekemelik ve normal akıcısızlık arasındaki ayrımı sağlayacağını söylemektedir. Bu bilgiden yola çıkarak çalışmada çocuklardaki kekemelik şiddetinin en az %3 olarak alınması uygun görülmüştür.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çocukların konuşma örneklemi doğal sohbet ortamında ve/veya bir etkinliğin kullanılarak oluşturulduğu ortamda ses veya video kaydına alınmış, daha sonra bu kayıtlar incelenmiş ve çözümlenmiştir. Verilerin analizinde aşağıdaki yollar izlenmiştir.

A. Kayıttaki konuşma örneklemini öncelikle aslına uygun olarak yazıya çevrilmiş ve bu çözümlemelerden her çocuk için toplam hece miktarı ve takılma görülen hece sayısı belirlenmiştir. Takılmalar sözcük içi takılmalar olup sözcük arası takılmalar hesaplanmaya dahil edilmemiştir. Kekemelik şiddeti:

$$\text{Kekemelik şiddeti} = \frac{\text{Takılma görülen hece sayısı} \times 100}{\text{Toplam hece sayısı}}$$

formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

B. Her çocuk için morfem ve sözce sayıları belirlenerek ortalama sözce uzunluğu hesaplanmıştır.

$$\text{Ortalama sözce uzunluğu} = \frac{\text{Konuşma örneğindeki morfem sayısı}}{\text{Konuşma örneğindeki sözce sayısı}}$$

C.Kekemelik şiddeti ve ortalama sözce uzunluğu hesaplandıktan sonra her çocuğun kullanmış olduğu toplam isim, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve zamir sayısı belirlenmiştir.

İsimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirler belirlenirken şu ilkeler benimsenmiştir:

1-Sözcükler cümlede bulundukları yerlere göre değişik görevler üstlenir. Aynı sözcük ad, sıfat, zarf gibi görevleri üstlendiği için sözcük türleri birbirinden kesin çizgilerle ayrılmaz. Sözcükler cümle içindeki anlam ve işlevine bakılarak sınıflandırılmalıdır (Hengirmen, 2006). Bu nedenle doğal konuşma örneklerinde sözcükler cümledeki görevi açısından sınıflandırılmış ve her sınıfa ait sözcük sayısı hesaplanmıştır.

Buna göre sözcükler şu tanımlara göre sınıflandırılmıştır:

İsim: Varlıkları kavramları karşılayan sözcüklerdir. İsimlerle, karşıladıkları kavram ve nesneler arasında çok sıkı bir ilgi vardır. Bunlar daima birbirlerini çağırıştırır. Örneğin “kitap” sözü aklımızda varlık olarak “kitap” nesnesini çağırıştırır.

Rüzgarın etkisiyle dallar sallandı.

isim

isim

Sıfat: İsimleri niteleyen ya da belirten sözcüklerdir. Sıfatlar ancak varlıklarla ortaya çıkar. Bu nedenle tek başlarına kullanılamaz. Sıfat olarak kullanılan çoğu sözcük bazen bir kavramın karşılığıdır. Örneğin “mavi” bir renk ismidir, “iki” bir sayı ismidir. Ancak bu sözcükler isimlerin özelliklerini bildirecek duruma gelirse sıfat olur.

“Mavi gözlerine bayıldım.” cümlesinde “mavi” göz isminin rengini bildirdiğinden sıfattır.

“İki kalem vardı.” cümlesinde “iki” kalemlerin sayısını isminin bildirdiğinden sıfattır (http-5).

Zarf: Fiillerin, filimsilerin, sıfatların ya da kendi türünden olan kelimelerin anlamlarını türlü yönlerden (yer- yön, zaman, miktar, soru) etkileyen, onları belirten, dereceleyen sözcüklere zarf denir (http-6).

Çok tatlı gülümsüyor.

zarf

Böyle gelmiş, böyle gider.

zarf

zarf

Pek sağlam bir ayakkabıya benzemiyor.

zarf

İkide bir karşıma çıkıyor.

zarf

Ancak, daha önce bazı sözcüklerin cümledeki yerlerine göre işlev değiştirdiğinden bahsedilmişti. Örneğin, “Güzel bir evde oturmak istiyorum.” cümlesinde “güzel” sözcüğü “ev” isminin niteliğini bildiriyor, onun nasıl olduğunu açıklıyor. Bu cümlede “güzel” sözcüğü sıfat görevindedir.

“Bu ev uzaktan daha güzel görünüyordu.” cümlesinde “güzel” sözcüğü “görünmek” fiilinin nasıl olduğunu bildiriyor. Bu cümlede ise “güzel” sözcüğü zarf görevindedir.

Zamir: İsmi yerini geçici olarak tutabilen, isim gibi kullanılabilen, isim soylu kelimelerle bazı eklere zamir denir (http-5).

“Bazı insanlar çalışkandır.”cümlesinde altı çizgili sıfat, “ Bazıları çalışkandır.” cümlesinde zamir olur.

<u>O</u> eşyaları bize getir.	<u>O</u> eşyalarını bize getirdi.
Sıfat	zamir

Edat: tek başlarına anlamları olmayan, başka kelimelerle öbekleşerek değişik ve yeni anlam ilgileri kuran, birlikte kullandıkları kelimelere cümlede anlam ve görev kazandıran kelimelere edat denir.

Ders çalışmak <u>için</u> odasına çekildi.	Kurt <u>gibi</u> acıkmıştım.
edat	edat

Bağlaç: Tek başına anlamı olmayan, anlamca birbiri ile ilgili cümleleri veya cümlede görevdeş sözcük ya da söz öbeklerini bağlamaya yarayan kelimelere bağlaç denir (http-5).

Eve gittim, <u>fakat</u> onu bulamadım.	Ben <u>de</u> seninle geleceğim.
bağlaç	bağlaç

2-Yan cümleler ya da öbekler cümle içerisinde farklı görevler üstlenebilmektedir. Ancak çalışmamızda sözcük türlerindeki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelendiği için sözcük gruplarından oluşan yan cümle ve öbekler değil sözcükler tek tek ele alınarak hesaplama yapılmıştır. Örnek:

*‘Ondan sonra ş(u)şseyimi (b)şiiirimi ezber(b)liyorum.

(‘Ondan sonra’ öbeği zarf görevindeyken çalışmamızda her iki sözcük ayrı ayrı değerlendirilmiş ve ‘o’ zamir, ‘sonra’ zarf olarak alınmıştır.)

* süt bi-bi(u)iiitince i-iç-içmiyorum.’

(‘süt bi-bi(u)iiitince’ öbeği zarf görevindeyken çalışmamızda her iki sözcük ayrı ayrı değerlendirilmiş ve ‘süt’ isim olarak alınmıştır.)

3- Sözcükler sözcüğün türünü değiştiren yapım ekleri çıkarıldıktan sonra kalan sözcük kökü yönünden değerlendirilmiştir. Örnek:

*‘Adam oturuşundan bellidir.’

İsim

(Kökü eylem olduğundan ‘oturmak’ sözcüğü isim olarak alınmamıştır.)

Ancak ‘öğretmen, kaldırım, çıkış’ gibi sözcükler bir nesneyi belirttiği için sözcük kökü dikkate alınmamış ve isim olarak değerlendirilmiştir.

D.İsimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenirken şu yollar izlenmiştir:

1. Her bir çocuk için belirlenen ismin, sıfatın, zarfın, edatın, bağlacın ve zamirin cümledeki konumlarına (temel cümle ve yan cümle) ilişkin sayı ve yüzdelik değerleri belirlenmiştir

2. Her çocuk için belirlenen isim, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve zamirdeki takılma sayısı ayrı ayrı cümledeki konumlarına göre hesaplanmış ve yüzdelik değerleri alınmıştır.

3. Belirlenen her bir sözcük türünde takılmaların sayısı kökte ve ekte olması şeklinde ayrı ayrı cümledeki konumlarına göre hesaplanmış ve yüzdelik değerleri alınmıştır. Belirlenen sözcük türleri sayısı her bir çocukta farklı olduğu için değerler yüzdelik olarak alınmıştır.

* **Temel** cümlede isimde **kökte** takılma:

(b)Ab-abla / m(isim) biz / im(zamir) sınıf / ta(isim) değil(edat).
kök ek kök ek kök ek kök

***Temel** cümlede zamirde **ekte**, isimde kökte takılma

Şu /n /lar / da-da(zamir) piknik-nik (isim) yapıyo.
kök ek ek kök

***Yan** cümlede isimde **kökte** takılma

Ha-ha-havuz (isim) o(u)oolarak seviyorum.
kök

Yemek-yemek (isim) yapmayı bilmiyoyum ben.
kök kök

***Yan** cümlede isimde **ekte** takılma, sıfattaki kökte takılma

A(u)aaaane-ne-ne / m-ne /m (isim) iiiiş(isim) ya(b)par(b)ken
kök ek ek kök

ya-ya-yaramaz/lık(sıfat) yapıyo.

kök

4. İsimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmalara ilişkin yüzdelik değerlerin ağırlıklı ortalamaları hesaplanmıştır.

Gözlem İçi ve Gözlemciler Arası Güvenilirlik

Çocukların konuşma kayıtları incelenip yazılı olarak kaydedildikten sonra kayıtlar tekrar incelenerek doğru aktarılıp aktarılmadığı kontrol edilmiştir. Çalışmaya katılan 15 çocuktan 3 üne ait kayıtlar ikinci bir gözlemciye (uzman dil ve konuşma terapisti) verilmiş ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı açık bir şekilde anlatılmıştır. Her iki gözlemciye ait değerlendirmeler arasındaki güvenilirliği belirlemek için SPSS istatistik programında Wilcoxon İşaret Testi kullanılmıştır. Gözlemcilere ait değerlendirme

verileri normal dağılım göstermediği için kullanılan bu testte ortanca değerlere bakılarak gözlemcilerin değerlendirmeleri arasında bir fark bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bulgular

Araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda 2.5-9 yaş grubundaki çocukların kullandıkları isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı İsimlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Araştırmanın amacı doğrultusunda isimlerdeki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 3'te çalışma grubundaki çocukların kullandığı isimlerdeki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 3 incelendiğinde çocukların kullandıkları isimlerde takılma ortalamasının %39.15 olduğu görülmektedir. Temel cümlede isimlerde takılma oranı %37.28, yan cümlede ise %2.27 oranındadır. Takılma gözlenen isimler cümledeki biçimleri açısından ele alındığında ise temel cümlede kullanılan isimlerde kökte takılma %32.91 ekte takılma %1.03 oranındadır. Çocukların kullandıkları isimlerin yan cümlede kökte ve ekte takılma oranına bakıldığında ise kökte %2.09, ekte %0.11 olduğu gözlenmektedir. Hem temel hem de yan cümlede bulunan isimlerde, kökteki takılmaların ekteki takılmalara oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Grupta bulunan çocuklara tek tek bakıldığında ise sadece 4. ve 9. çocukların kullandıkları isimlerde ekte takıldıkları görülmektedir. 4. çocuk yalnızca temel cümlede ekte %1.96 oranında takılırken 9. çocuk temel cümlede ekte %13.55 ve yan cümlede %1.69 oranında takılmaktadır. Ancak ekteki bu takılmalar kökteki takılmalardan yüksek değildir.

Çizelge 3. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı İsimlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_is_ tak	tm_is_ tak_yüz	tm_is_ kök_ tak	tm_is_ kök_ tak_yüz	tm_is_ ek_ tak	tm_is_ ek_ tak_yüz	yan_is_ tak	yan_is_ tak_yüz	yan_is_ kök_ tak	yan_is_ kök_ tak_yüz	yan_is_ ek_ tak_yüz	yan_is_ ek_ tak_yüz	is_ tak	is_ tak_yüz	top_ tak_yüz_ kaç_ is
1	32	52.45	32	52.45	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	32	52.45	64.00
2	28	56.00	28	6.0	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	28	56.00	63.63
3	11	18.64	11	18.64	0	.00	1	1.69	1	1.69	0	.00	12	20.33	48.00
4	32	62.74	31	60.78	1	1.96	3	5.88	3	5.88	0	.00	35	68.62	50.72
5	29	36.25	29	36.25	0	.00	2	2.50	2	2.50	0	.00	31	38.75	63.26
6	37	35.57	37	35.57	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	37	35.57	66.07
7	8	18.64	8	18.64	0	.00	3	5.08	3	5.08	0	.00	11	18.64	39.28
8	18	17.82	18	17.82	0	.00	3	2.97	3	2.97	0	.00	21	20.79	53.84
9	42	71.18	34	57.62	8	13.55	3	5.08	2	3.38	1	1.69	45	76.27	57.69
10	17	16.66	17	16.66	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	17	16.66	68.00
11	25	24.27	25	24.27	0	.00	2	1.94	2	1.94	0	.00	27	26.21	72.97
12	11	13.92	11	13.92	0	.00	1	1.26	1	1.26	0	.00	12	15.18	85.71
13	30	50.00	30	50.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	30	50.00	60.00
14	24	47.00	24	47.00	0	.00	2	1.96	1	1.96	0	.00	25	49.01	55.55
15	32	38.09	32	38.09	0	.00	4	4.76	4	4.76	0	.00	36	42.85	59.01
ort	25.07	37.28	24.46	32.91	.60	1.03	1.60	2.20	1.46	2.09	.07	0.11	26.6	39.15	60.51

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Sıfatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Araştırmanın amacı doğrultusunda sıfatlardaki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4'te çalışma grubundaki çocukların kullandığı sıfatlardaki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 4 incelendiğinde çocukların kullandıkları sıfatlarda takılma ortalamasının %21.93 olduğu görülmektedir. Temel cümlede sıfatlarda takılma oranı %20.94, yan cümlede ise %0.99 oranındadır. Takılma gözlenen sıfatlar cümledeki biçimleri açısından ele alındığında ise temel cümlede kullanılan sıfatlarda kökte takılma %20.94 oranındayken ekte takılma görülmemektedir. Yan cümlede kullanılan sıfatlarda kökteki takılma 0.99 oranındadır. Yan cümle sıfatlarında da ekte takılma gözlenmezken her iki cümle yapısında sıfatlarda kökte takılmaların ekte takılmaya göre yüksek olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 4. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Sıfatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_s f _tak	tm_sf_ tak_yüz	tm_sf_ kök_tak	tm_sf_kök _tak_yüz	tm_sf_ _ek_tak	tm_sf_e k _tak_ yüz	yan_sf _tak	yan_sf _tak_ yüz	yan_sf _kök_ tak	yan_sf_ kök_tak _yüz	yan_sf_ _ek_tak	yan_sf_ ek_tak_ yüz	sf_tak	sf_tak _yüz	top_tak_ yüz_ kaç_sf
1	2	10.00	2	10.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	2	10.00	4.00
2	5	29.41	5	29.41	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	5	29.41	11.36
3	3	12.50	3	12.50	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	3	12.50	12.00
4	11	42.30	11	42.30	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	11	42.30	15.94
5	0	.00	0	.00	0	.00	1	12.50	1	12.50	0	.00	1	12.50	2.04
6	7	21.21	7	21.21	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	7	21.21	12.50
7	3	8.33	3	8.33	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	3	8.33	10.71
8	9	24.32	9	24.32	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	9	2.32	23.07
9	6	42.85	6	42.85	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	42.85	7.69
10	1	4.16	1	4.16	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	4.16	4.00
11	5	17.24	5	17.24	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	5	17.24	13.51
12	2	6.66	2	6.66	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	2	6.66	14.28
13	10	40.00	10	40.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	10	40.00	20.00
14	11	31.42	11	31.42	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	11	31.42	24.44
15	10	23.80	10	23.80	0	.00	1	2.38	1	2.38	0	.00	11	26.19	18.03
ort	5.67	20.94	5.66	20.94	.00	.00	.13	.99	.13	.99	.00	.00	5.80	21.93	12.90

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zarflardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Çizelge 5'te çalışma grubundaki çocukların kullandığı zarflardaki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 5 incelendiğinde çocukların kullandıkları zarflarda takılma ortalamasının %30.39 olduğu görülmektedir. Temel cümlede zarflarda takılma oranı %28.86, yan cümlede ise %1.49 oranındadır. Takılma gözlenen zarflar cümledeki biçimleri açısından ele alındığında ise temel cümlede kullanılan zarflarda kökte takılma %26.93 oranındayken ekte takılmanın %1.92 oranında olduğu görülmektedir. Çocukların kullandıkları zarfların yan cümlede biçim açısından takılma oranlarına bakıldığında ise kökte %1.49 oranında iken ekte takılma gözlenmemektedir. Temel cümlede bulunan zarflardaki takılma oranlarına bakıldığında kökte takılmaların ekte takılmalara oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Grupta bulunan çocuklara tek tek bakıldığında ise sadece 4. ve 9. çocukların kullandıkları zarflarda temel cümlede ekte takıldıkları görülmektedir. 4. çocuk %7.14 oranında takılırken 9. çocuk %21.73 oranında ekte takılmaktadır. Ancak ekteki bu takılmalar kökteki takılmalardan yüksek değildir.

Çizelge 5. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zarflardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_zf_tak	tm_zf_tak_yüz	tm_zf_kök_tak	tm_zf_kök_tak_yüz	tm_zf_ek_tak	tm_zf_ek_tak_yüz	yan_zf_tak	yan_zf_tak_yüz	yan_zf_kök_tak	yan_zf_kök_tak_yüz	yan_zf_ek_tak	yan_zf_ek_tak_yüz	zf_tak	zf_tak_yüz	top_tak_yüz_kaç_zf
1	6	22.22	6	22.22	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	22.22	12.00
2	5	41.66	5	41.66	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	5	41.66	11.36
3	6	31.57	6	31.57	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	31.57	16.00
4	7	50.00	6	42.85	1	7.14	1	7.14	1	7.14	0	.00	8	57.14	11.59
5	6	28.57	6	28.57	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	28.57	12.24
6	6	21.42	6	21.42	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	21.42	10.71
7	4	15.38	4	15.38	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	4	15.38	14.28
8	5	13.15	5	13.15	0	.00	2	5.26	2	5.26	0	.00	7	18.42	17.94
9	15	65.21	10	43.47	5	21.73	0	.00	0	.00	0	.00	15	65.21	19.23
10	2	11.76	2	11.76	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	2	11.76	8.00
11	4	23.52	4	23.52	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	4	23.52	10.81
12	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
13	8	72.72	8	72.72	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	8	72.72	16.00
14	5	17.24	5	17.24	0	.00	2	6.89	2	6.89	0	.00	7	24.13	15.55
15	5	18.51	5	18.51	0	.00	1	3.07	1	3.07	0	.00	6	22.22	9.83
ort	5.60	28.86	5.20	26.93	.40	1.92	.40	1.49	.40	1.490	.00	.00	6.00	30.39	12.36

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zamirlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Araştırmanın amacı doğrultusunda zamirlerdeki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 6'da çalışma grubundaki çocukların kullandığı zamirlerdeki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 6 incelendiğinde çocukların kullandıkları zamirlerde takılma ortalamasının %19.32 olduğu görülmektedir. Temel cümlede zamirlerdeki takılma oranı %18.38, yan cümlede ise %0.93 oranındadır. Zamirlerde takılma cümledeki biçim açısından incelendiğinde temel cümlede kullanılan zamirlerde kökte takılmanın %20.50 ekte takılmanın %0.76 oranında olduğu görülmektedir. Çocukların kullandıkları zamirlerin yan cümlede biçim açısından takılma oranlarına bakıldığında ise kökte %0.93 oranında iken ekte takılma gözlenmemektedir. Temel cümlede bulunan zamirlerdeki takılma oranlarına bakıldığında kökte takılmaların ekte takılmalara oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Grupta bulunan çocuklara tek tek bakıldığında ise sadece 9. çocukta zamirlerde temel cümlede ekte %11.53 oranında takılma görülmektedir. Ancak ekteki takılma oranı kökteki takılma oranından yüksek değildir.

Çizelge 6. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Zamirlerdeki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_z m_ tak	tm_zm_ tak_yüz	tm_zm_ kök_tak	tm_zm_kö k_tak_yüz	tm_zm_ ek_ tak	tm_zm_ ek_tak_ yüz	yan_z m_tak	yan_zm_ tak_ yüz	yan_zm_ kök_ tak	yan_zm_kö k_tak_ yüz	yan_zm_ ek_tak	yan_zm_ ek_tak_y üz	zm_ tak	zm_ta k_yüz	top_tak_ yüz kaç zm
1	10	26.31	10	26.31	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	10	26.31	20.00
2	6	15.38	6	15.38	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	6	15.38	13.63
3	4	30.76	4	30.76	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	4	30.76	24.00
4	10	50.00	10	50.00	0	.00	1	5.00	1	5.00	0	.00	11	55.00	15.94
5	11	24.44	11	24.44	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	11	24.44	22.44
6	1	5.00	1	5.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	5.00	1.78
7	8	18.60	8	18.60	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	8	18.60	28.57
8	2	11.11	2	11.11	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	2	11.11	5.12
9	8	30.76	5	62.50	3	37.50	0	.00	0	.00	0	.00	8	30.76	10.25
10	5	29.41	5	29.41	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	5	29.41	20.00
11	1	7.14	1	7.14	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	7.14	2.70
12	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
13	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
14	1	9.09	1	9.09	0	.00	1	9.09	1	9.09	0	.00	2	18.18	4.44
15	8	17.77	8	17.77	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	8	17.77	13.11
ort	5.00	18.38	4.80	20.50	.20	.76	.13	.93	.13	.93	.00	.00	5.13	19.32	12.13

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Bağlaçlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Araştırmanın amacı doğrultusunda bağlaçlardaki takılmalar biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 7'de çalışma grubundaki çocukların kullandığı bağlaçlardaki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 7 incelendiğinde çocukların kullandıkları bağlaçlarda takılma ortalamasının %6.59 olduğu görülmektedir. Temel cümlede bağlaçlardaki takılma oranı %6.59, yan cümlede ise takılma görülmemektedir. Çocukların kullandıkları bağlaçlar cümledeki biçim açısından incelendiğinde yan cümlede kökte ve ekte takılma görülmemektedir. Temel cümleye bakıldığında da kullanılan bağlaçlarda kökte takılmanın %6.59 olduğu görülürken ekte takılma bulunmamaktadır. Bağlaçlarda takılma sadece temel cümlede ve köktedir.

Çizelge 7. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Bağlaçlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_bg_tak	tm_bg_tak_yüz	tm_bg_kök_tak	tm_bg_kök_tak_yüz	tm_bg_ek_tak	tm_bg_ek_tak_yüz	yan_bg_tak	yan_bg_tak_yüz	yan_bg_kök_tak	yan_bg_kök_tak_yüz	yan_bg_ek_tak	yan_bg_ek_tak_yüz	bg_tak	bg_tak_yüz	top_tak_yüz_kaç_bg
1	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
2	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
3	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
4	1	11.11	1	11.11	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	11.11	1.44
5	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
6	5	27.77	5	27.77	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	5	27.77	8.92
7	2	13.33	2	13.33	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	2	13.33	7.14
8	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
9	4	26.66	4	26.66	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	4	26.66	5.12
10	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
11	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
12	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
13	1	20.00	1	20.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	20.00	2.00
14	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
15	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
ort	.87	6.59	.87	6.59	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.87	6.59	1.64

Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Edatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları Nedir?

Çizelge 8'de çalışma grubundaki çocukların kullandığı edatlardaki takılma oranlarının biçim ve cümledeki konum açısından dağılımı ve ağırlıklı ortalamaları gösterilmektedir.

Çizelge 8 incelendiğinde çocukların kullandıkları edatlarda takılma ortalamasının %2.97 olduğu görülmektedir. Temel cümlede edatlardaki takılma oranı %2.97, yan cümlede ise takılma yoktur. Çocukların kullandıkları edatlar biçim ve cümledeki konum açısından incelendiğinde yan cümlede kökte ve ekte takılma görülmemektedir. Temel cümleye bakıldığında da kullanılan edatlarda kökte takılmanın %2.97 olduğu görülürken ekte takılma bulunmamaktadır. Edatlarda takılma sadece temel cümlede ve köktedir.

Çizelge 8. Çalışma Grubundaki Çocukların Kullandığı Edatlardaki Takılma Oranlarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından Dağılımı ve Ağırlıklı Ortalamaları

no	tm_ed_tak	tm_ed_tak_yüz	tm_ed_kök_tak	tm_ed_kök_tak_yüz	tm_ed_e_k_tak	tm_ed_e_k_tak_yüz	yan_e_d_tak	yan_ed_tak_yüz	yan_ed_kök_tak	yan_ed_kök_tak_yüz	yan_ed_ek_tak	yan_ed_ek_tak_yüz	ed_tak	ed_tak_yüz	top_tak_yüz_kaç_ed
1	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
2	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
3	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
4	3	37.5	3	37.5	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	3	37.50	4.34
5	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
6	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
7	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
8	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
9	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
10	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
11	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
12	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
13	1	7.14	1	7.14	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	1	7.14	2.00
14	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
15	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	0	.00	.00
ort	.27	2.97	.27	2.97	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	0.27	2.97	.42

Tartışma

Kekemeliğe etki eden nedenler arasında dil gelişiminin rolü uzun yıllar inceleme konusu olmuştur. Ancak bu çalışmaların daha çok İngilizce konuşan çocuklar ile yapıldığı görülmektedir. Dilin yapısının kekemeliğe etkisini inceleyen çalışmalara rastlamak zordur. Bu çalışmanın amacı Türkçe konuşan 2.5 – 9 yaş aralığındaki kekeme çocuklarda isimlerin, sıfatların, zarfların, edatların, bağlaçların ve zamirlerdeki takılmaları biçim ve cümledeki konum açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen konuşma örneklerindeki isimler, sıfatlar, zarflar, zamirler, edatlar ve bağlaçların temel ve yan cümlede bulunmalarına göre kökte veya ekte takılma durumları incelenmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda bakıldığında çocukların kullandıkları isimlerde takılma ortalamasının %39.15, sıfatlarda %21.93, zarflarda %30.39, zamirlerde %19.32, bağlaç %6.59 ve edatlarda %2.97 olduğu görülmektedir. Bu durumda isimlerdeki takılma oranı diğer sözcüklerin takılma oranlarından daha fazladır. Tüm takılmalar içerisinde isimler %60.51, sıfatlar %12.90, zarflar %12.36, zamirler %12.13, bağlaçlar %1.64 ve edatlar %0.42 orana sahiptir. Alan yazında yer alan çalışmalarda gençler ve yetişkinlerin daha çok içerik bildiren kelimelerde (content word) takılma eğilimindeyken; küçük çocuklar ise daha çok işlev bildiren kelimelerde takılma eğiliminde oldukları bildirilmektedir (Anderson ve Conture, 2000). Aynı durum Rommel (2001) tarafından Almanca konuşan okulöncesi çocuklar içinde rapor edilmiştir (Akt: Dworzynski ve ark., 2003). Bunun nedeni de işlev bildiren kelimeler içerik bildiren kelimelere göre daha kısadır ve daha az ünsüz harf (consonant) içermektedir. Çocuklarda işlev bildiren kelimelerdeki takılmalar daha zor olan içerik bildiren kelimelerin üretilmesi için zaman kazanmak amacı ile yapılmaktadır (Dworzynski ve Howell, 2004; Howel ve ark., 2000; Howell, 2007; Au-Yeung ve ark., 1998; Au-Yeung ve ark., 2003). Bu durum yaş ilerledikçe değişiklik göstermektedir. Ancak diğer dillerde yetişkin ve ergenlerde içerik bildiren kelimelerde (isim (noun), sıfat (adjective) ve zarf (adverb)) daha fazla olarak görülen takılmaların, Türkçe’de yapılan bu çalışmada 2.5-9 yaş grubundaki çocuklarda diğer dillerden daha da fazla olduğu gözlenmiştir. Tümcedeki öğelerin işlevlerini belirlemede söz diziminin yani sözcüklerin sırasının çok önemli olduğu İngilizce, Fransızca, Almanca gibi Hint- Avrupa dillerinin aksine, Türkçede bütün yükü takılar çekmektedir. Bu özellik Türkçe’deki sözcüklerin sırasını değiştirebilmeye olanak tanırken, takıların birbirlerine göre yerleri kesin olarak belirlenmiştir (Ege ve ark., 1998) ve Türkçede yalnızca son ekler vardır (Hengirmen, 2006). Dilimizde diğer dillerdeki gibi kurallı diziliş yoktur. İçerik bildiren kelimelerden önce yer alan işlev bildiren kelimeler dilimiz için geçerli bir durum değildir ve işlev bildiren kelimeler bu yaşlarda çok sık kullanılmamakta ancak bunun aksine cümledeki bütün yükü taşıyan ekler erken yaşta kazanılmaktadır. Türkçe’de içerik yükü fazla olan kelimelerde takılmaların fazla olmasının dilin bu özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Çalışmada ek ve kök ayrımı yapılmaksızın temel ve yan cümledeki takımlara bakıldığında temel cümlede isimlerde %37.28, sıfatlarda %20.94, zarflarda %28.86,

zamir %18.38, bağlaç %6.59, edatlarda %2.97; yan cümlede isimlerde %2.20, sıfatlarda %0.99, zarflarda %1.49, zamirlerde %0.93 oranında takılma olduğu, yan cümlede edat ve bağlaçlarda takılma olmadığı görülmektedir. İsimler her iki cümle konumunda diğerlerine göre daha fazla takılma görülen sözcük türüdür. Temel ve yan cümlelerdeki takılmalar değerlendirildiğinde en fazla takılmanın temel cümlede bulunan sözcüklerde olduğu görülmektedir. Toplam sözcük sayıları her bir tür için temel cümlede yan cümleye göre daha fazladır. Bu durum çocukların kullandıkları cümlelerin daha fazla basit cümleler olduğunu göstermektedir. Kazanoğlu (2008) eylemlerle yaptığı çalışmasında da temel cümle eylemlerinin yan cümle eylemlerine oranla kullanımının daha fazla olduğunu gözlemiştir. Ayrıca eylemlerle yapılan bu çalışmada temel cümledeki eylemlerde takılmalar yan cümledekilere göre daha fazladır. Çalışmamızda temel cümle kullanımının ağırlıklı olması kekeme çocukların dilbilimsel yükü fazla olan bu cümle tipinin farkında olduğunu gösterebilir. Ayrıca çocuklar temel cümlelerin bu önemli işlevi dolayısı ile de daha fazla takılmaya neden olabilmektedir. Peters ve Guitar, (1991) kekemelerin dil ve konuşma gelişimi açısından normallere göre daha geride olduğunu; kekeme çocukların ilk kelimeleri, ilk heceleri, alıcı sözcük dağarcığı düzeyi, ortalama sözce uzunluğu, alıcı ve ifade edici söz dizimi açısından yaşlıtlarına göre daha düşük skorlara sahip olduğunu belirtmektedirler. Melnick ve Conture (2000) 34-74 ay aralığında olan 10 kekeme çocuk ile yaptıkları çalışma sonucunda kekelenen sözcelerin anlamlı düzeyde kekelenmeyen sözcelere göre uzun ve kompleks olduğunu belirtmektedir. Türkçe için yapılan çalışmalarda; Türkçe konuşan çocukların tek sözcüklü, kısa ve basit ifadeleri kullanırken bile takıları doğru olarak kullandıkları (Aksu-Koç ve Slobin, 1985; Özcan, 1996) ancak daha ileriki yaşlarda karmaşık tümcelerın kazanımında Hint-Avrupa dilleri öğrenen çocukların gerisine düştüğü belirlenmiştir (Slobin, 1982; Akt: Ege ve ark., 1998).

Çalışmanın amacı doğrultusunda temel ve yan cümlede kök ve ekteki takılmalarla bakıldığında temel cümlede isimlerde kökte %24.47 ekte %0.6, sıfatlarda kökte %20.94 ekte %0, zarflarda kökte %26.93 ekte %1.92, zamir kökte %20.50 ekte %0.76, bağlaç kökte %6.59 ekte %0, edatlarda kökte %2.97 ekte %0; yan cümlede isimlerde kökte %1.47, ekte %0.07, sıfatlarda kökte %0.99 ekte %0, zarflarda kökte %1.49 ekte %0, zamirlerde kökte %0.93 ekte %0 oranında takılma, bağlaçlarda ve edatlarda ise kökte ve ekte takılma olmadığı görülmektedir. Tüm sözcük türlerine her iki cümle konumunda iken bakıldığında takılmaların ağırlıklı olarak kelimenin kökünde meydana geldiği görülmektedir. Alan yazında konu ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Kazanoğlu'nun (2008) çalışmasında da takılmaların daha çok eylemin kökünde meydana geldiği ancak eklerde de takılmaların bulunduğu belirlenmiştir. Brown (1938) (Akt: Natke ve ark., 2002), Dworzynski ve ark., (2003) ve Hubbard (1997) tarafından kekemeliğin sözcük başında gözlemlendiği ve sözcük başında yer alan seslerin kekemelik oluşumunda rol oynayacağı belirtilmiştir. Kekelemede sözcük başı etkisine karşın Dworzynski ve Howell (2004) kekeme olan ve altı yaş üstü Almanlarda içerik yüklü kelimelerde yer alan sözcük sonu ünsüzlerinin kekemelik şiddetini etkilediğini bulmuş; ancak aynı etkiyi İngilizce'de ve işlev bildiren kelimelerde gözlememiştirler. Bağlantılı dillerde değişmeyen bir köke çeşitli

görevleri olan ekler, morfepler getirilmekte ve bunlar, ek yerleri belli olmayacak biçimde, sıkıca birbirlerine kaynaşmaktadırlar (Aksan, 1977;sf:105). Biçim açısından bağlantılı dillerden olan Türkçe’de de bu kural geçerlidir. Yani sözcüğün kökü daima sözcüğün başındadır. Takılmalarında sözcüğün başında yani kök kısmında bulunuyor olması Türkçe’de başta bulunan kök kısmının kekemeliği tetiklediği ya da kökün dilbilimsel durumundan kaynaklanıyor olması nedeniyle oluşabileceğini akla getirmektedir.

Çalışmaya katılan çocuklara tek tek bakıldığında çoğunda sadece kökte takılmaların olduğu görülmektedir. Sadece 4. ve 9. çocuklar eklerde de takılmaktadır. Alan yazındaki çalışmalarda Van Borsel (1997) literatürde sözcük sonu tekrarlarının bulunduğu birkaç kaynak olduğunu belirtmektedir (Akt:McAllister ve Kingston, 2005). Allister ve Kingston (2005) nörolojik bir bozukluğu olmayan ve normal zeka düzeyinde olan iki okul çağı çocuğu ile yaptıkları çalışmada bu çocuklarda görülen sözcük sonu tekrarlarını incelemişler ve çocukların sözcükteki hece sayısını ve morfolojik yapısını önemsemeden tutarlı olarak aynı sözcüklerde sözcük sonu tekrarlarının ortaya çıktığını ve her iki çocukta da tahmin edilebilir kurallar seti olduğunu bulmuşlardır. Canter (1971); Helm ve ark. (1980); Rosenberk (1984) ise sözcük sonu tekrarlarının gelişimsel kekemelikten çok nörojenik kekemeliğin bir sonucu olduğunu iddia etmektedirler (Akt:McAllister ve Kingston, 2005). Çalışmamızda **Tablo 1**’e bakıldığında 4.ve 9. çocuğun kekemelik şiddetinin diğer çocuklara oranla çok daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle bu iki çocukta görülen ekte takılmaların diğerlerine oranla fazla olan kekemelik şiddetleri ile bağlantılı olabileceği düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Çalışmada Türkçe konuşan 2.5 – 9 yaş aralığındaki kekeme çocukların kullandıkları isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerin temel ve yan cümlede bulunmalarına göre her iki cümle tipindeki kökte ve ekte takılma durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın bulguları sözcük türleri arasında en fazla takılmanın isimlerde olduğunu göstermektedir. Temel ve yan cümlelere bakıldığında en fazla takılma temel cümlelerdedir ve sözcüklerin kök kısmında bulunmaktadır.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma 2.5 -9 yaş aralığındaki çocuklarla yapılmıştır. İlerideki araştırmalarda farklı yaş grubundaki çocuk, ergen ve yetişkinlerle aynı çalışma tekrarlanarak gruplar arasındaki farklar incelenebilir.

2. Çalışmada sözcükler tek tek ayrılarak incelenmiş, birden fazla görev üstlenebilen sözcükler cümledeki görevi açısından ele alınmıştır. Ancak yan cümleler ya da öbekler de cümle içerisinde farklı görevler üstlenebilmektedir. İleriki araştırmalarda sözcükler tek tek ayrılmadan yan cümleler ve öbekler cümledeki görevi açısından incelenerek değerlendirme yapılabilir

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Kekemelik ile ilgili çalışan uzmanlar takılmaların daha çok sözcük kökünde olmakla birlikte eklerde de bulunabileceğini göz önünde bulundurarak değerlendirme ve terapi aşamalarında bu konuyu dikkate almalıdırlar.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ö., Anadili Türkçe Olan 3-6 Yaş Grubunda Kekemeliği Olan ve Olmayan Çocukların Konuşma Akıcısızlıklarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2005).
- Aksan, D., Her Yönüyle Dil I.Cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 11, 16, 103, 105, 110, 1977.
- Alm, P. A., Stuttering and the basal ganglia circuits: A critical review of possible relations, *J. Comm. Disord.*, 37(4), 325-369 (2004).
- Altınsoy, A., Kekemeliği Olan Ergen Ve Yetişkin Bireylerde Kekemelik Bıçimlendirme Terapisinin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2008).
- Ambrose, N. G., Cox, N.J., The genetic basis of persistence and recovery in stuttering, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 40, 567-580 (1997).
- Ambrose, N. G., Yairi, E. Normative disfluency data for early childhood stuttering, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 42, 895-909 (1999).
- Anderson J. D., Conture, E. G. Language abilities of children who stutter: A preliminary study, *J. Fluency Disord.*, 25(4), 283-304 (2000).
- Anderson, J. D. , Pellowski, M. W., Conture, E. G. Childhood stuttering and dissociations across linguistic domains, *J. Fluency Disord.*, 30(3), 219-253 (2005).
- Anderson, J. D., Wagovich, S. A., Hall, N. E., Nonword repetition skills in young children who do and do not stutter, *J. Fluency Disord.*, 31(3), 177-199 (2006).
- Atlas, A.T., Türkçe Konuşan 5-7 Ve 8-10 Yaş Gruplarındaki Kekeme Çocukların Akıcısızlık Sıklığı İle Akıcısızlık Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2007).
- Au-Yeung, J., Howell, P., Pilgrim, L., Phonological words and stuttering on function words, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 41, 1019-1030 (1998).
- Au-Yeung, J., Gomez, I. V., Howell, P., Exchange of disfluency with age from function words to content words in Spanish speakers who stutter, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 46, 754-765 (2003).
- Blood, G. W., Ridenour, V. J., Qualls, C. D., Hammer, C. S, Co-occurring disorders in children who stutter, *J. Comm. Disord.*, 36 (6), 427-448 (2003).
- Bloodstein, O., Early stuttering as a type of language difficulty, *J. Fluency Disord.*, 27(2), 163-167 (2002).
- Boey, R. A., Wuyts, F. L., Van de Heyning, P. H., De Bodt, M. S., Heylen, L., Characteristics of stuttering-like disfluencies in Dutch-speaking children, *J. Fluency Disord.*, 32(4), 310-329 (2007).

- Büchel, C., Sommer, M., What causes stuttering, PLoS Biol 2(2): e46, 2004.
- Cordes, A. K., Roger J. I., The reliability of observational data: II. Issues in the identification and measurement of stuttering events, J. Speech Hear. Res., 37, 279-294 (1994).
- Cordes, A. K., Ingham, R. J., Stuttering includes both within-word and between-word disfluencies, J. Speech Hear. Res., 38, 382-386 (1995).
- Dworzynski, K., Howell, P., Natke, U., Predicting stuttering from linguistic factors for German speakers in two age groups, J. Fluency Disord., 28(2), 95-113 (2003).
- Dworzynski, K., Howell, P., Au-Yeung, J., Rommel, D., Stuttering on function and content words across age groups of German speakers who stutter, J. Multilingual Comm. Disord., 2(2), 81-101 (2004).
- Dworzynski, K., Howell, P., Predicting stuttering from phonetic complexity in German, J. Fluency Disord., 29, 149-173 (2004).
- Ege, P., Acarlar, F., Güler, F., Türkçe Kazanımında Yaş ve Ortalama Sözce Uzunluğunun İlişkisi, Türk Psikoloji Dergisi, 13(41), 19-31 (1998).
- Ege, P., Konuşmada akıcılık sorunları, Yayınlanmamış ders notları (2006).
- Hakim, H. B., Ratner, N. B., A standard definition of stuttering. Nonword repetition abilities of children who stutter: An exploratory study, J. Speech Hear. Res., 29, 484-489 (2003).
- Hengirmen, M., Türkçe Temel Dilbilgisi, Engin Yayınevi, 111, 112, 114, 321, 322, 323, Ankara, 2006.
- Howell, P., Au-Yeung, J., Sackin, S., Exchange of stuttering from function to content words with age, J. Speech Lang. Hear. Res., 42, 345-354 (1999).
- Howell, P., Au-Yeung, J., Sackin, S., Internal structure of content words leading to lifespan differences in phonological difficulty in stuttering, J. Fluency Disord, 25, 1-20 (2000).
- Howell, P., Au-Yeung, J., Yaruss, Y., Eldridge, K., Phonetic difficulty and stuttering in English, Clin. Linguist. Phon., 20(9), 703-716 (2006).
- Howell, P., Signs of developmental stuttering up to age eight and at 12 plus, Clin. Psychology Review, 27(3), 287-306 (2007).
- http-1 http://en.wikibooks.org/wiki/Speech-Language_Pathology/Stuttering
- http-2 Dilbilim hakkında bilgi, <http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Dilbilim>
- http-3 Dil Ve Dilbilim, http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/dilbilim.htm#_Toc121731691
- http-4 Dillerin Çeşitliliği ve Dil Aileleri, http://proleter.blogcu.com/dillerin-cesitliliği-ve-dil-aileleri_1353716.html
- http-5 isim, <http://www.bilgicik.com/yazi/isim-ad/>

http://www.turkceciler.com/sozcuk_turleri/zarflar.html

Hubbard, C. P., Stuttering, stressed syllables, and word onsets, *J. Speech Hear. Res.*, 34, 1011-1016 (1991).

Hubbard, C. P., Word familiarity, syllabic stress pattern and stuttering, *J. Speech Hear. Res.*, 37(3), 564-571 (1994).

Kazanoğlu, D., Türkçe Konuşan 3-7,5 Yaş Aralığındaki Kekeme Çocukların Kullandıkları Eylemlerin Dilbilimsel Özellikleri İle Akıcısızlık Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2008).

Kehoe, T. D., Stuttering: Science, Therapy & Practice, Casa Futura Technologies, Boulder, 11, 31, 80 (1999).

Logan, K. J., The effect of syntactic complexity upon the speech fluency of adolescents and adult who stutter, *J. Fluency Disord.*, 26, 85-10 (2001).

Månsson, H., Childhood stuttering: Incidence and development, *J. Fluency Disord.*, 25(1), 47-57 (2000)

Marshall, C., The impact of word-end phonology and morphology on stuttering, *Stammering Res.*, 1, 375-391 (2005)

Maviş, İ., Çocuklarda Dil Ve Konuşma Bozuklukları ve Öğrenmeye Etkileri, İşitme Konuşma ve Görme Sorunları Olan Çocukların Eğitimi, Ü. Tüfakçioğlu (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 190 (2005).

McAllister, J., Kingston, M., Final part-word repetitions in school-age children: Two case studies, *J. Fluency Disord.*, 30, 255-267 (2005).

Melnick, K. S., Conture, E. G., Relationship of length and grammatical complexity to the systematic and nonsystematic speech errors and stuttering of children who stutter, *J. Fluency Disord.*, 25, 21-45 (2000).

Natke, U., Grosser, U., Sandrieser, P., Kalveram, K. T., The duration component of the stress effect in stuttering, *J. Fluency Disord.*, 27, 305-318 (2002).

Natke, U., Sandrieser, P., Ark, M. V., Pietrowsky, R., Kalveram, K. T., Linguistic Stress, within-word position, and grammatical class in relation to early childhood stuttering, *J. Fluency Disord.*, 29(2), 109-122 (2004).

Onslow, M., Gardner, K., Stuttered and normal speech events in early childhood: The validity of a behavioral data language, *J. Speech Hear. Res.*, 35(1), 79-87 (1992).

Paden, E. P., Yairi, E., Ambrose, N. G., Early childhood stuttering II: Initial status of phonological abilities, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 42, 1113-1124 (1999).

Paden, E. P., Yairi, E., Ambrose, N. G., Phonological progress during the first 2 years of stuttering, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 45(2), 256-267 (2002).

Pellowski, M. W., Conture, E. G., Characteristics of speech disfluency and stuttering behaviors in 3- and 4-year-old children, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 45, 20-34 (2002).

Peters, T. J., Guitar, B., Stuttering: An Integrated Approach to Its Nature and Treatment, Williams & Wilkins, Maryland, 8,9, 14,24,59 (1991).

Roth, F. P., Worthington, C. K., Treatment Resource Manual for Speech-Language Pathology, Thomson Delmar Learning, New York, 265-266 (2005).

Ryan, B. P., Articulation, language, rate, and fluency characteristics of stuttering and nonstuttering, J. Speech Hear. Res., 35(2), 333-342 (1992).

Salmelin, R., Schnitzler, A., Schmitz, F. Freund, H. J., Single word reading in developmental stutterers and fluent speakers, Brain, 123, 1184-1202 (2000).

Seery, C.H., Watkins, R.V. , Mangelsdorf, S.C., Shigeto, A., Subtyping stuttering II: Contributions from language and temperament, J. Fluency Disord., 32(3), 197-217 (2007).

Shipley, K. G., Mcafee, J. G, Assessment of Fluency, Assessment In Speech-Language Pathology, Esperti, C. L. (Ed.), Thomson Delmar Learning, United States Of America, 288, 290, 291 (2004).

Spencer, E., Packman, A., Onslow, M., Ferguson, A., A preliminary investigation of the impact of stuttering on language use, Clin. Linguist. Phon., 19, Pages 191 – 201, (2005).

Starkweather, C. W., Issues in the efficacy of treatment for fluency disorders, J. Fluency Disord., 18, 151-168 (1993)

Starkweather, W. , A Simple Theory Of Stuttering, J. Fluency Disord., 20(2), 91-116 (1995).

Throneburg, R. N. , Yairi, E., Paden, E.P., Relation between phonologic difficulty and the occurrence of disfluencies in the early stage of stuttering, J. Speech Hear. Res., 37(3), 504-509 (1994).

Topbaş, S., Dil Ve Konuşma Sorunlu Çocukların Sesbilgisel Çözümleme Yöntemi İle Değerlendirilmesi Ve Konuşma Dillerindeki Sesbilgisel Özelliklerin Betimlenmesi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi , Eskişehir, Türkiye (1999).

Topbaş, S., Konrot, A., Ege, P., Dil ve Konuşma Terapistliği: Türkiye’de Gelişmekte Olan Bir Bilim Dalı, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Eskişehir, 8, 9 (2002).

Topbaş, S., Konuşma Dilinin Evrim Sürecinde İletişim-Dil-Konuşma Bağlantısı, Dil ve Kavram Gelişimi, S.Topbaş (Ed.), Kök Yayıncılık, Ankara, 7 (2005).

Yairi, E., Onset of stuttering in preschool children: Selected factors, J. Speech Hear. Res., 35, 782-788 (1992).

Yairi, E., Ambrose, N. G., A Longitudinal study of stuttering in children: A Preliminary report, J. Speech Hear. Res., 35, 755-760 (1992).

Yairi, E., Ambrose, N. G., The early months of stuttering: A developmental study, J. Speech Hear. Res., 36, 521-528 (1993).

Yairi, E., Ambrose, N. G., Early childhood stuttering I: Persistency and recovery rates, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 42, 1097-1112 (1999).

Yaruss, J. S., Conture, E. G., Stuttering and phonological disorders in children: Examination of covert repair hypothesis, *J. Speech Hear. Res.*, 39(2), 349-364 (1996).

Yaruss, J. S., Utterance length, syntactic complexity and childhood stuttering, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 42, 329-344 (1999).

Watkins, R. V., Yairi, E., Early childhood stuttering III: Initial status of expressive language abilities, *J. Speech Lang. Hear. Res.*, 42, 1125-1135 (1999).

Zackheim, C. T., Conture, E. G., Childhood stuttering and speech disfluencies in relation to children's mean length of utterance: A Preliminary study, *J. Fluency Disord.*, 28, 115-142 (2003)

Zebrowski, P. M., Stuttering, *Diagnosis in Speech-Language Pathology*, Tomblin, J.B (Ed.), Morris, H.L. (Ed.), Spriestersbach, D.C. (Ed.), Singular Thomson Learning, United States of America, 200, 202 (1999).